

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 บริบทชุมชน

ในการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขา หมู่บ้านพญากอง ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบริบทชุมชนด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัย โดยนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยายตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพ

สถานที่ตั้ง หมู่บ้านพญากอง เป็นหมู่บ้านในเขตตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ลักษณะพื้นที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่มเชิงเขาที่มีความสูงไม่มากนัก หมู่บ้านถูกล้อมรอบไปด้วยภูเขา ป่าไม้ และลำห้วยแม่ยางมีน

การสร้างบ้านเรือนของชาวบ้านก็ปลูกสร้างอยู่ใกล้ๆกันในไร่ของตนเอง ถัดหล่นกันไปตามไหล่เขา ไม่มีความเป็นระเบียบ แต่สะดวกในการติดต่อไปมาระหว่างคนในชุมชน ปัจจุบันบ้านพญากองมีทั้งหมด 52 หลังคาเรือน 60 ครอบครัว มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 311 คน เป็นชาย 150 คน และเป็นหญิง 161 คน

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรของหมู่บ้านพญาทอง (จำแนกตามเพศและอายุ)

อายุ / ปี	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
0 – 15	53	60	113
16 – 30	24	32	56
31 – 45	39	41	80
46 ปี ขึ้นไป	34	28	62
รวม	150	161	311

ที่มา : จากเอกสารหมู่บ้าน บ้านผู้ใหญ่บ้าน

นายจะมู กงดี และการสำรวจหมู่บ้าน มกราคม 2540

การเดินทางเข้าหมู่บ้านพญาทองมีเพียงเส้นทางเดียว คือ เส้นทางจากตัวอำเภอแม่สรวย ไปตามถนนสายเชียงราย-เชียงใหม่ แล้วเลี้ยวขวาก่อนถึงด่านตรวจบ้านห้วยส้มไปตรงตามถนนสายหลักถึงบ้านห้วยฝาย เลี้ยวซ้ายไปบ้านแม่ยางมันและบ้านพญาทอง ระยะทาง 22 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางเข้าหมู่บ้านโดยรถยนต์ประมาณ 50 นาที

สำหรับสภาพถนนเข้าสู่หมู่บ้านนั้นเป็นถนนลูกรัง บางแห่งผ่านที่ราบ บางแห่งต้องขึ้นเขาสลับกันไป แต่เส้นทางคมนาคมนั้นนับว่าสะดวกพอสมควร ยกเว้นในฤดูฝนที่ถนนอาจชำรุดในบางช่วงและมีโคลนซึ่งอาจทำให้การเดินทางไม่สะดวก

การติดต่อกับสังคมภายนอกของคนในชุมชนนั้น นอกเหนือจากการเดินเท้าแล้วชาวบ้านจะนิยมใช้รถจักรยานยนต์ในการเดินทาง มีรถจักรยานยนต์ในหมู่บ้านทั้งหมด 8 คัน นอกจากนั้นแล้วในหมู่บ้านพญาทองยังมีรถยนต์โดยสารรับจ้างส่วนบุคคล วิ่ง เข้า-ออกชุมชนวันละ 1 เที่ยว โคนออกจากหมู่บ้านเวลาประมาณ 07.00 น. และกลับเข้าสู่หมู่บ้านในเวลา 16.00 น. คิดอัตราค่าบริการคนละ 20 บาท ไปกลับรวมเป็น 40 บาท ค่าโดยสารนี้เป็นระยะทางจากหมู่บ้านถึงปากทางบ้านห้วยส้ม (เจ้าของรถโดยสารเป็นคนหมู่บ้านอื่น)

จากความสะดวกสบายและจากความเจริญของการคมนาคมในปัจจุบันทำให้ชาวบ้านติดต่อกับสังคมภายนอกเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งระยะทางภายนอกเข้าสู่ชุมชนไม่ไกลมาก จึงทำให้คนจากภายนอกชุมชนเข้าไปในชุมชนเพื่อติดต่อค้าขายมากยิ่งขึ้น

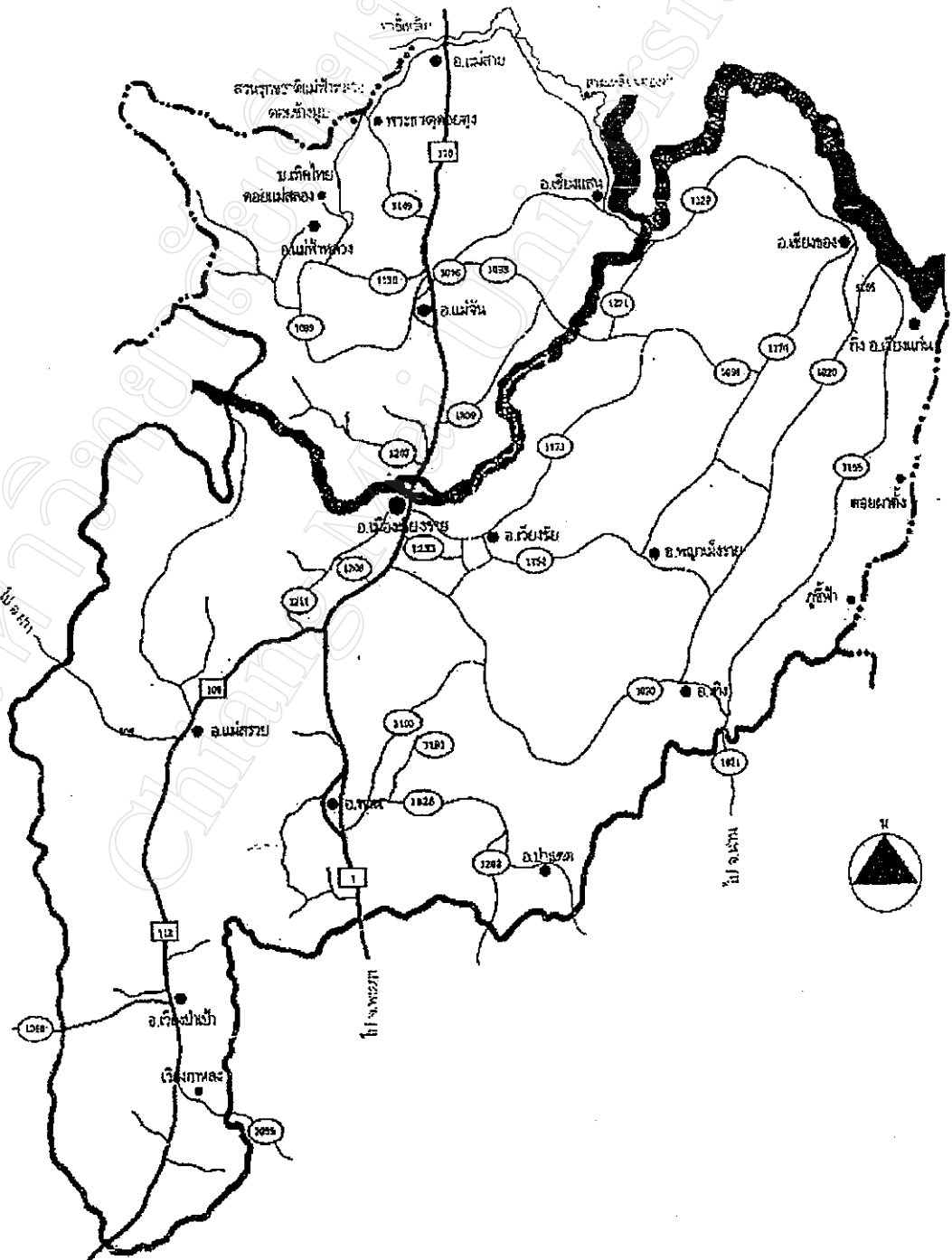
ทรัพยากรธรรมชาติ

หมู่บ้านพญาทอง มีแหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้านอยู่ 2 แหล่ง คือ

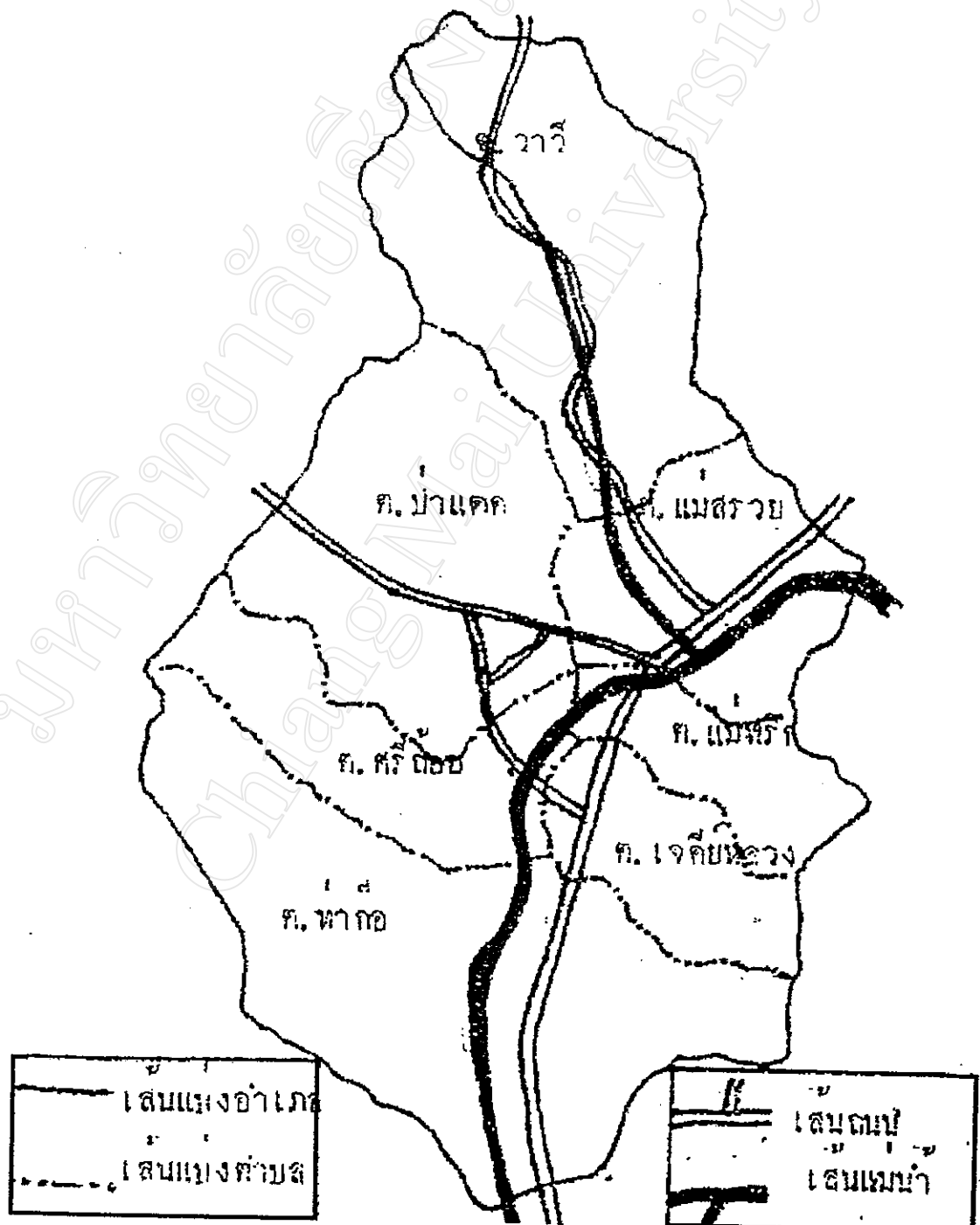
1. แหล่งน้ำสำหรับการบริโภคในครัวเรือน ได้แก่ แหล่งน้ำบนภูเขา ซึ่งได้จัดทำเป็นระบบประปาภูเขา ประปาภูเขานี้มีน้ำเพียงพอสำหรับคนในหมู่บ้านบริโภคได้ตลอดทั้งปี
2. แหล่งน้ำสำคัญสำหรับการใช้ในการเกษตร ได้แก่ ลำห้วยแม่ยางมัน ซึ่งไหลผ่านใกล้หมู่บ้านและมีน้ำตลอดปี

ในชุมชนมีป่าไม้ที่ยังคงเหลืออยู่ ถือเป็นป่าต้นน้ำซึ่งชาวบ้านก็ช่วยกันดูแลรักษาและอนุรักษ์ไว้ ทางหน่วยงานป่าไม้ก็รับผิดชอบดูแลอยู่ แต่ป่าบริเวณใกล้ๆ หมู่บ้านนั้นเหลือน้อยมาก

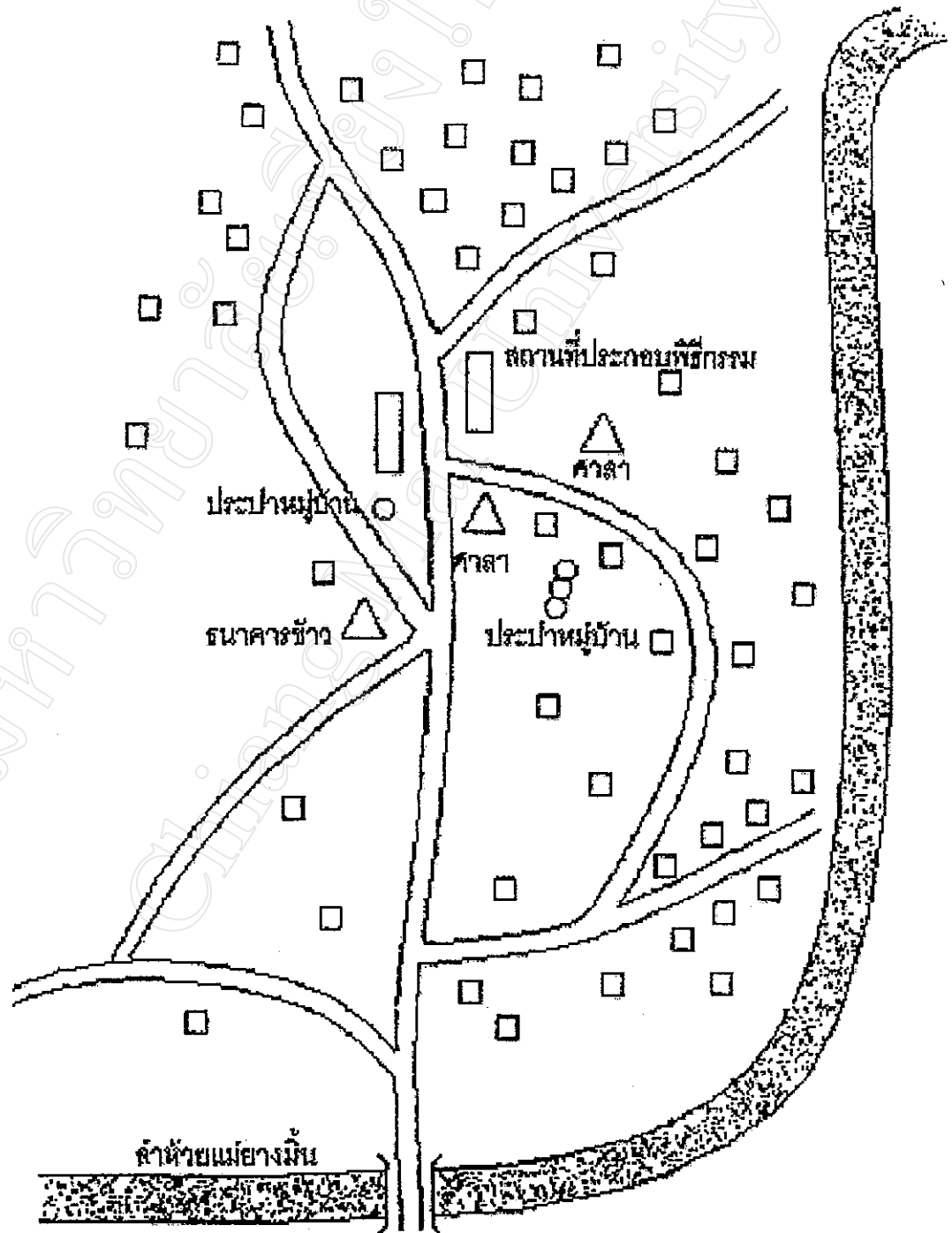
แผนที่ 1 แผนที่จังหวัดเชียงราย

แผนที่ 2 แผนที่อำเภอแม่สรวย

แผนที่ 3 แผนที่หมู่บ้านพญากอง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

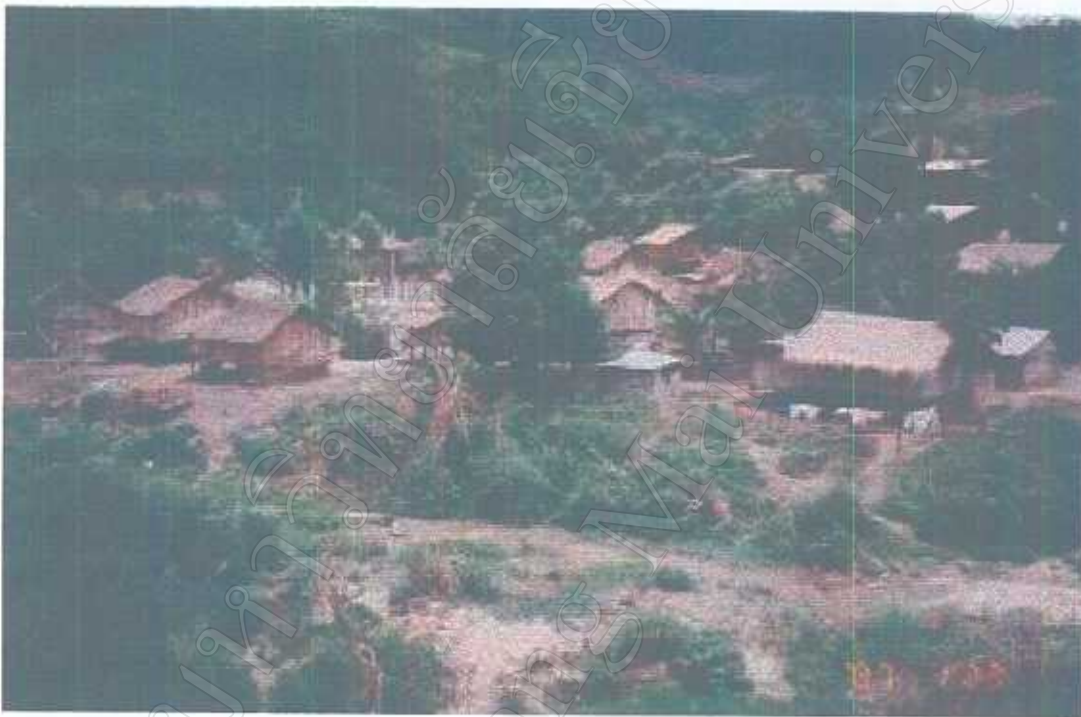
ที่มา : จากขบวนการ PRA

ทรัพยากรสังคม

วัด ในหมู่บ้านพญากองมีสถานที่สำหรับทำพิธีกรรมต่างๆร่วมกัน ชาวบ้านจะเรียกว่า “วัด” แต่วัดของหมู่บ้านไม่มีพระพุทธรูปและไม่มีพระสงฆ์ ที่ตั้งของวัดอยู่กลางหมู่บ้าน เป็นเรือนหลังเล็ก หลังคามุงด้วยหญ้าคา ผนังทำด้วยฟาง สร้างคร่อมพื้นดินไว้ ตรงกลางเรือน มีเสา 1 ต้น มีที่นั่งอยู่รอบ ๆ เรือน จัดผนังด้านใน มีแท่นสำหรับวางสิ่งของต่าง ๆ มี “ปู่ทอง” เป็นผู้ดูแล และเป็นผู้ทำพิธีต่างๆ วัดเป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีร่วมกัน เติ่นรำ และบวงสรวงเทพเจ้าของชาวมูเซอ พิธีกรรมถูกจัดขึ้นทุกวัน “ศีล” ชาวบ้านได้ยึดถือเอาวันพระของศาสนาพุทธ ที่มีเดือนละ 2 ครั้งเป็นหลัก และทำพิธีร่วมกัน มีการเดิน “จะคี” เพื่อความสนุกสนาน และบวงสรวงเทพเจ้าของชาวมูเซอ

โรงเรียน อยู่ห่างจากหมู่บ้านออกไป 1 กิโลเมตร เด็กนักเรียนในหมู่บ้านเข้ารับการการศึกษาที่โรงเรียนดอยเวียงผา บ้านพญากอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนครูทั้งหมด 9 คน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 148 คน ในจำนวนนี้มีนักเรียนกินนอนจากชาวเขาบ้านพญากองมูเซอ อีก้อ กะเหรี่ยง และลีซอ จากหมู่บ้านอื่นอีกจำนวน 52 คน มี โรงเรียนสาขา 1 สาขา คือ โรงเรียนแม่ยางมีน มีครูจำนวน 2 คน นักเรียน 47 คน (เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง) อาจารย์ใหญ่คือ นายชูชาติ ชาวคำเขตต์ (ข้อมูล : จากเอกสารของโรงเรียนดอยเวียงผา บ้านพญากอง 2538)

รูปที่ 1 ภาพหมู่บ้านพญากอง

หมู่บ้านพญากอง จำนวน 52 หลังคาเรือน 60 ครอบครัว

รูปที่ 2 วัด

วัด เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมและทำกิจกรรมต่างๆ

รูปที่ 3 โรงเรียนดอนเวียงผา บ้านพญาทอง

โรงเรียนดอนเวียงผา บ้านพญาทอง ตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้านออกไป 1 กิโลเมตร
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

2. ประวัติการตั้งถิ่นฐาน

หมู่บ้านพญาทอง หมู่ที่ 6 ตำบลศรีถ้อย อ.แม่สรวย จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนชาวเขาเผ่ามูเซอแดง ที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานมาเป็นระยะเวลานาน และมีวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นของตนเองสืบทอดต่อกันมา

จากการสัมภาษณ์ “ปู่จ้อง” และนายคะติ กองดี อายุ 72 ปี ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ได้ทราบว่า แต่เดิมชาวบ้านในหมู่บ้านพญาทองอาศัยอยู่ที่ป่าแป๋ (ปัจจุบันอยู่ในเขต ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย) ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ มีการสร้างบ้านเรือนอยู่อย่างกระจัดกระจายตามไร่ หรือที่ทำกินของตนเอง

ในระยะเวลาต่อมาชาวบ้านบางส่วนโดยการนำของ นายพญาทองดี จะก่าจ้อง ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานรวมกันเป็นกลุ่มหมู่บ้านพญาทองในปัจจุบัน

ผู้อาวุโส กล่าวถึงสาเหตุการอพยพเคลื่อนย้ายว่ามีสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. เนื่องจากที่ดินทำกินขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงต้องอพยพย้ายที่ทำกินใหม่
2. สืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐที่ต้องการให้ชาวเขาเลิกตัดไม้ทำลายป่า จึง

ทำการอพยพให้มาอยู่รวมกันเป็นหลักแหล่ง

สำหรับการตั้งชื่อหมู่บ้านนั้น ตั้งตามชื่อผู้นำหมู่บ้านคนแรก คือ นายพญาทองดี จะก่าจ้อง หมู่บ้านพญาทองได้ถูกตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2485

1. การปกครอง

หมู่บ้านพญาทอง เป็นชุมชนที่มีการปกครองตนเองมาตั้งแต่อดีต มีผู้นำชุมชนซึ่งได้รับการยอมรับนับถือและความไว้วางใจจากชาวบ้านเป็นอย่างดี มีผู้นำหมู่บ้านตั้งแต่เริ่มตั้งหมู่บ้านจนถึงปัจจุบันมี 4 คน ได้แก่

- พ่อหลวงคนแรก ชื่อ นายพญาทองดี จะก่าจ้อง เสียชีวิตเมื่อ พ.ศ. 2525
- พ่อหลวงคนที่ 2 ชื่อ นายจะอู่ กองดี ได้รับการแต่งตั้งเมื่อ พ.ศ. 2525 เป็นผู้ใหญ่บ้าน 2 ปี เสียชีวิตในปี พ.ศ. 2527
- พ่อหลวงคนที่ 3 ชื่อ นายจะนะ แสนเผ่า ได้รับการแต่งตั้งเมื่อ พ.ศ. 2528 เป็นผู้ใหญ่บ้านได้ 5 ปี และลาออกจากตำแหน่งในปี พ.ศ. 2533

- พ่อหลวงคนที่ 4 ชื่อ นายจะบุญ กองดี ได้รับการแต่งตั้งเมื่อ พ.ศ. 2534 จนถึงปัจจุบัน

(ข้อมูล : เอกสารหมู่บ้าน บ้านผู้ใหญ่บ้าน นายจะบุญ กองดี)

ผู้นำหมู่บ้าน คือ พ่อหลวงบ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทั้งสองเป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน พ่อหลวงบ้านจะทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับทางราชการ โดยจะเข้าไปประชุมที่อำเภอแม่สรวย เดือนละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีผู้นำที่ไม่เป็นทางการ คือ “ปู่จอง” ปู่จองเป็นผู้อาวุโสของหมู่บ้านที่ชาวบ้านนับถือ เป็นผู้ทำพิธีต่างๆ

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนดำเนินไปด้วยดี เนื่องจากคนในชุมชนมีความเป็นเครือญาติกัน มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน ครอบครัวชาวเขาเผ่ามูเซอแดงบ้านพญาทองมีลักษณะเป็นครอบครัวขนาดใหญ่หรือครอบครัวขยาย ประกอบด้วยบิดา ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ภรรยาและลูก

ชาวเขาเผ่ามูเซอฝ่ายชายเมื่อแต่งงานแล้วจะไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายภรรยา ทั้งนี้เพื่อจะได้ช่วยกันทำงานในไร่ มีหลายครอบครัวที่ปลูกบ้านใกล้ๆบ้านพ่อแม่ หลังจากที่ได้แต่งงานแล้ว

ส่วนหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวหมู่บ้านพญาทองเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ก็เนื่องจากว่าชาวบ้านนิยมมีลูกมาก เพื่อเป็นแรงงานในการผลิต บุตรชาย บุตรสาว ที่ออกเรือนไปแล้วก็มักจะกลับมาช่วยพ่อแม่ทำงานในไร่เสมอ แม้ว่าจะไปอยู่ต่างหมู่บ้านก็ตาม

ในเวลาเย็นและค่ำเป็นเวลา que ทุกคนกลับจากไร่ เป็นช่วงเวลาที่ชาวบ้านได้พบปะพูดคุยกันมากที่สุด ชาวบ้านนิยมเดินคุยกันไปมาในระหว่างเพื่อนบ้านด้วยกัน เด็กๆและคนรุ่นหนุ่มสาวก็จะนิยมไปเล่นน้ำที่ลำห้วยแม่ยางมัน ซึ่งไหลผ่านข้างหมู่บ้าน ผู้อาวุโส (นายจะแต่จองแด อายุ 64 ปี) เล่าว่า “ก่อนที่จะมีปะปาภูเขาเข้ามาในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะต้องอาศัยน้ำกินน้ำใช้จากภูเขาซึ่งอยู่ด้านหลังหมู่บ้าน ในช่วงระยะเวลาตอนเช้าหรือเย็น ชาวบ้านก็มักจะไปชุมนุมที่นั่นเสมอ มีการพูดคุยพบปะสนทนากันอยู่เป็นประจำ แต่ปัจจุบันทุกคนต่างมีน้ำปะปาที่บ้านของตนเอง จึงทำให้การพบปะพูดคุยกันเปลี่ยนแปลงไป ไม่เหมือนแต่ก่อน”

4. การประกอบอาชีพ

หมู่บ้านพญาทอง คนในชุมชนจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ พืชหลักที่ปลูก คือ ข้าวไร่ จากลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านที่เป็นเชิงเขา ชาวบ้านปลูกข้าวไร่ โดยจะเริ่มปลูกประมาณเดือนพฤษภาคม เก็บเกี่ยวในเดือนกันยายน-พฤศจิกายน ซึ่งจะปลูกข้าวเพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น ในอดีตปลูกข้าวได้ผลผลิตมากพอที่จะแบ่งออกจำหน่ายได้ แต่ในปัจจุบันผลผลิตที่ได้มีน้อย การปลูกข้าวจึงมีปริมาณเพียงพอสำหรับการบริโภคภายในครัวเรือนเท่านั้น

“เดี๋ยวนี้ปลูกข้าวได้น้อย ดินมันไม่ค่อยดี ไม่เหมือนเมื่อก่อนสมัยรุ่นพ่อรุ่นแม่ บ้านไหนที่ปลูกข้าวแล้วพอกินทั้งปี ไม่ต้องไปซื้อเขาก็ถือว่าโชคดีไป” (นายยะโหล จะกำจอง อายุ 42 ปี)

“เราปลูกข้าวบนคอย ปุ๋ยก็ไม่ใส่ น้ำก็ไม่มี รอฟนอย่างเดียว ข้าวก็เลยไม่งาม ไม่เหมือนที่นาของคนเมือง มีน้ำตลอดปี ปีหนึ่งเขาปลูกข้าวได้ตั้งหลายหน” (นายจะคือ กองดี อายุ 25 ปี)

บางครอบครัวที่ปลูกข้าวได้ผลผลิตน้อย ไม่เพียงพอสำหรับบริโภคตลอดปี ต้องซื้อข้าวจากนอกชุมชนมาบริโภค โดยจะไปซื้อข้าวของคนเมืองที่ตลาดบ้านห้วยส้ม ข้าวที่ซื้อเป็นข้าวคุณภาพต่ำ เพราะมีราคาถูก นางนาฮี กองดี อายุ 45 ปี กล่าวว่า “ซื้อข้าวแบบนี้แหละมันถูกดี ซื้อข้าวอย่างดีมันก็แพงซื้อไม่ไหวหรอก อยู่หลายคนมันเปลือง”

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ สามารถทำรายได้ให้แก่คนในชุมชน ได้แก่ จิง

จิง เป็นพืชที่ชาวบ้านปลูกไว้เพื่อจำหน่ายและนิยมปลูกกันมาก ทั้งนี้เพราะจิงเป็นที่ต้องการของตลาดทำให้มีราคาแพง ขายได้ราคาดี นายจะนุ จะแส อายุ 43 ปี เล่าว่า จิงได้เข้ามาในหมู่บ้านเมื่อประมาณ 7-8 ปี ที่ผ่านมานี้เอง (พ.ศ. 2532) มีกลุ่มชาวบ้านออกไปรับจ้างทำงานนอกหมู่บ้าน รับจ้างดายหญ้า ทำงานในสวนจิงของคนเมือง เมื่อเห็นว่าทำสวนจิงสามารถมีรายได้ดีจึงนำมากลองปลูก คนอื่น ๆ ในหมู่บ้านก็ทำตาม โดยแบ่งที่สำหรับปลูกข้าวไร่บนเชิงเขามาปลูกจิง การปลูกเป็นแบบธรรมชาติ ไม่ได้ใช้ปุ๋ยแต่อย่างใด นายจะโจ จะกำจอง อายุ 33 ปี เล่าว่า แต่ละครอบครัวจะปลูกจิงประมาณครอบครัวละ 1 - 2 ไร่ อาจมีบางครอบครัวที่ปลูกมากกว่านั้น ถ้ามีเงินพอสำหรับซื้อพันธุ์จิงและมีสมาชิกในครอบครัวมากพอสำหรับช่วยกันทำงาน ในหมู่บ้านพญาทองจะมีชาวบ้านประมาณ 6 - 7 ครอบครัว เท่านั้นที่รับพันธุ์จิงจากพ่อค้าคนเมืองมาปลูก เมื่อจิงแก่ได้ที่ก็จะเก็บจำหน่ายตาม

ข้อตกลงกัน ตามปกติการปลูกฝังของชาวบ้านจะมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อถึงในหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านบางกลุ่มอาจจะนำออกไปขายเองตามสถานที่รับซื้อของคนเมืองนอกหมู่บ้าน

สำหรับพืชอื่นๆ ที่ปลูกกันก็มีอีก เช่น ข้าวโพด ข้าวสาลี ถั่ว งา พริก ผักกาด แต่เป็นการปลูกจำนวนไม่มากนัก เป็นการปลูกสำหรับการบริโภคภายในครัวเรือน ถ้ามีปริมาณมากก็จะแบ่งขาย

สัตว์เลี้ยงที่สำคัญของหมู่บ้าน ได้แก่ หมู มีบางบ้านเลี้ยงเป็ดและไก่ การเลี้ยงสัตว์จะปล่อยให้หากินตามธรรมชาติหรืออาจเลี้ยงตามไถ่ถอนบ้าน การเลี้ยงสัตว์มิได้เลี้ยงไว้สำหรับขาย แต่เป็นการเลี้ยงไว้ใช้ในพิธีกรรมและการบริโภค มีหลายครอบครัวที่ยังคงเลี้ยงม้าไว้ใช้งานและบรรทุกของ

หลังจากที่ว่างจากการทำไร่ ชาวบ้านส่วนหนึ่งก็จะออกไปรับจ้างทำงานกับคนเมือง เช่น ปลูกข้าวหรือปลูกพืชผักอื่นๆ แต่จะไม่ออกไปไกลจากชุมชนที่อาศัยมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นหมู่บ้านในตำบลศรีถ้อย การทำงานจะมีลักษณะไปเช้าเย็นกลับเท่านั้น ในกรณีที่ออกไปทำงานและพักนอกชุมชน เช่น ฝึาสวนให้คนเมืองก็มีบ้าง แต่เป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขา

1. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายของชุมชนชาวเขาเผ่ามูเซอแดง

การแต่งกายถือว่า เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับมนุษย์ ลักษณะการแต่งกายของแต่ละกลุ่ม แต่ละเชื้อชาติย่อมแตกต่างกันออกไป ชาวเขาแต่ละเผ่าก็เหมือนกัน ต่างก็มีชุดประจำเผ่าของตนเอง มูเซอแต่ละกลุ่มย่อยก็มีลักษณะการแต่งกายชุดประจำเผ่าต่างกันออกไป

1.1 การแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงในแบบดั้งเดิม

ในอดีตชุดแต่งกายประจำเผ่า แม้บ้านจะเป็นคนตัดเย็บเอง โดยใช้เวลาว่างจากการทำงานในไร่นา หรือว่างจากการทำงานประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเวลาตอนเย็นในการตัดเย็บ

นางนาฟู อายุ 63 ปี เล่าให้ฟังว่า “เสื้อผ้าสำหรับนุ่งนั้นก็ต้องตัดเย็บเอง การวัดหาจากตัวผู้ที่จะนุ่ง อุปกรณ์ก็มี ผ้า เข็ม ด้าย เทานั้นค่อย ๆ เย็บและก็ตกแต่งให้สวยงาม ชุดที่จะใส่ทำงานก็ชุดเก่าๆที่ตัดใหม่ก็เก็บไว้ในโอกาสพิเศษ”

นางนาวะ อายุ 47 ปี ได้พูดถึงการตัดเย็บชุดประจำเผ่าในแบบดั้งเดิมว่า “เสื้อผ้าแม่จะเป็นคนตัดเย็บให้ จะมีเพียงคนละ 2 – 3 ชุด เสื้อผ้าที่ตัดเย็บเองนั้นจะตกแต่งด้วยเหรียญเงิน เป็นเงินแท้ ใครมีมากก็เย็บติดมาก”

- การแต่งกายชายชุดประจำเผ่ามูเซอแดงแบบดั้งเดิม

การแต่งกายแบบดั้งเดิมนั้น ผู้ชายจะสวมเสื้อคอกลมสีดำ แขนยาว กระบอกถึงข้อมือ ตัวเสื้อยาวแค่อว ผ่าหน้าตลอด ตัวเสื้อจับในด้วยผ้าสีฟ้า สีเขียว ชายด้านข้างและหลังผ่าขึ้นมามีเล็กน้อย พร้อมกันก็ร้อยผ้าไว้ด้วยไหมเป็นลวดลายสลับสีต่างกัน สิบเสื้อด้านหน้าเดินเป็นเส้นเป็นลวดลายสลับสีล้อมรอบด้วยรูปดอกสามเหลี่ยมติดกันไปตั้งแต่รอบคอลงมา การตกแต่งก็จะใช้กระดุมโลหะเงินกลมๆประดับที่แผ่นเสื้อข้างหน้า ข้างหลังเป็นหย่อมๆ คนที่มีฐานะดีก็จะมีประดับเหรียญเงินมากเป็นพิเศษ

ส่วนกางเกงนั้น ผู้ชายมูเซอแดงจะสวมกางเกงขาก๊วยสีดำอย่างคนจีน ปลายขากางเกงจะขลิบด้วยแถบผ้าสีแดง หรืออาจประดับรูลวดลายดอก โดยนำผ้าสีต่างๆ เย็บขลิบไว้ที่ปลายขากางเกงและสวมปลอกผ้าหีบแข็งสีดำ สำหรับทรงผมจะตัดสั้น (ดูรูปที่ 4)

ปู่จอง กล่าวว่า “บ้านใครรวย มีฐานะดี มีเงินมาก ก็จะติดเหรียญเงินไว้ที่เสื้อมาก เป็นเงินเก่าของแท้ แต่บ้านไหนไม่ค่อยมีเงินก็จะตกแต่งเสื้อด้วยโลหะเงินแทน”

ภรรยาปู่จอง กล่าวเสริมอีกว่า “เมื่อก่อนจะตัดเย็บเสื้อผ้าไว้ใส่เองภายในครอบครัว แม่จะเป็นคนตัดเย็บเองกับมือ สำหรับพ่อ สำหรับตัวเองและก็สำหรับลูก ผ้าที่ใช้ในการตัดเย็บก็จะไปซื้อที่ตลาดในเมือง ซึ่งนาน ๆ ถึงจะมีโอกาสได้ไปเสียทีหนึ่ง การเลือกซื้อเสื้อผ้าแบบไหน อย่างไร ก็สุดแล้วแต่ความสะดวกของแต่ละคน การตกแต่งลวดลายบนตัวเสื้อนั้นก็แล้วแต่ฝีมือของคนตัดเย็บแต่ละคนที่จะตกแต่งเอง แต่ส่วนใหญ่แล้วลวดลายก็จะคล้าย ๆ กัน นั่นก็คือเดินด้วยเส้นลวดลายสลับสี ล้อมรอบด้วยดอกสามเหลี่ยมติด ๆ กัน”

- การแต่งกายหญิงชุดประจำเผ่ามูเซอแดงแบบดั้งเดิม

สวมเสื้อคอกลมสีดำ แขนยาวทรงกระบอก ตัวเสื้อยาวแค่เอว สิบเสี้ยว ด้านหน้าและกลางหลัง ชายเสื้อรอบตัว ปลายแขนเสื้อและต้นแขนจะเย็บด้วยแถบผ้าสีแดง พร้อมกับประติมากรรมลวดลายต่าง ๆ ด้วยผ้าหลายสีอย่างสวยงาม ประดับด้วยเหรียญเงินขนาดใหญ่ เย็บทาบติดเป็นกระดุมเสื้อเรียงลงมาเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นหญิงสาว และเป็นเครื่องแสดงฐานะของผู้สวมใส่

นอกจากนี้ด้านหลังยังมีเหรียญเงินรูปไข่เย็บติดไว้บนตัวเสื้อ เป็นแถบยาวจากคอเสื้อลงมา ตัวเสื้อด้านหน้า และแขนเสื้อยาวทั้งสองยังมีกระดุมเงินเย็บประดับไว้ เพื่อเพิ่มความสวยงามให้กับตัวเสื้อ

สำหรับผ้าถุง ผู้หญิงจะสวมชั้นสีดำ ยาวถึงข้อเท้ามีแถบผ้าสีแดงเย็บทาบติดไว้ทั้งด้านบนและด้านล่าง พร้อมกับเย็บลวดลายต่าง ๆ กัน ผ้าชั้นจะใช้สีดำเป็นพื้นมีลายสีต่าง ๆ สลับกันอยู่ตอนเอวบนประมาณ 1 คืบ สีที่จะขาดไม่ได้ คือ สีแดง และค่อนข้างโตกว่าสีอื่นแล้วคาดเอวด้วยเข็มขัดเงิน (ดูรูปที่ 4)

แต่เดิมผู้หญิงมูเซอแดงทุกคนจะไว้ผมยาวเกล้าเป็นจุกหรือมวยไว้กลางศีรษะ โปกผ้า จะนิยมปล่อยชายผ้าโปกไว้ข้างหลัง ผ้าที่โปกจะมีสีดำ บางครั้งก็จะมีสีขาว กระจาปูองได้เล่าว่า เครื่องเงิน เมื่อก่อนนั้นจะได้รับความนิยมมาก ในแต่ละหมู่บ้านแต่ละครอบครัวก็มีไว้ โดยเฉพาะผู้หญิงจะนิยมเครื่องประดับ ซึ่งได้แก่ แฝงคอ เงิน เข็มขัดเงิน และตุ้มหูเงิน (เป็นเงินรูปวงกลม)

รูปแบบการแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงแบบดั้งเดิมในหมู่บ้าน พญาทอง ทั้งชายและหญิงนิยมประดับตกแต่งร่างกายเสื้อผ้าด้วยเครื่องเงินเป็นสำคัญ เพราะว่าเครื่องเงินเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงฐานะทางเศรษฐกิจ แสดงถึงฐานะทางสังคมของผู้ที่สวมใส่ โดยเฉพาะฝ่ายหญิงจะนิยมคาดเข็มขัดเงิน ดังนั้นการตัดเสื้อให้เอวลอยจึงเป็นเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ต้องการให้เห็นเครื่องประดับชิ้นนี้ได้ชัดเจนขึ้น และการที่ชาวเขาเผ่านี้ถูกเรียกว่าเป็นชาวเขาเผ่า “มูเซอแดง” ก็เรียกตามแถบผ้าสีแดงบนชุดการแต่งกายของผู้หญิง การใช้ชีวิตอยู่บนภูเขาสูงตั้งแต่ในอดีตและที่ต้องร้อนรุ่ม อพยพเคลื่อนย้ายที่ทำกินอยู่บ่อย ๆ ต้องเผชิญกับอากาศหนาวเย็น เป็นปัจจัยที่ทำให้ชาวมูเซอแดงนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำเป็นหลัก เนื่องจากเปื้อนยาก ไม่ต้องทำความสะอาดอยู่บ่อย ๆ นอกจากชุดแต่งกายประจำวันแล้ว ชาวมูเซอแดงจะมีชุดพิเศษของตนเองเอาไว้คนละหนึ่งชุด สำหรับสวมใส่ในพิธีสำคัญใน

โอกาสพิเศษ เช่น งานประเพณีกินวอ หากไปทำงานในไร้อะไรก็จะสวมชุดเก่าๆไปทำงาน การตัดเย็บเสื้อผ้าในอดีต ผู้หญิงจะเป็นคนตัดเย็บเอง ใช้เวลาหลังจากว่างจากการทำงานในไร

เครื่องเงินเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงฐานะของผู้เป็นเจ้าของ ก่อนถึงวันขึ้นปีใหม่ของชาวมูเซอ (ประเพณีกินวอ) ชาวบ้านจะนำเอาเครื่องเงินมาชำระล้างทำความสะอาดกันทั้งหมู่บ้าน โดยจะมีกฎข้อห้ามคือ ในวันนั้นที่กำหนดให้เป็นวันสำหรับทำความสะอาดเครื่องเงิน ประตูป้านจะถูกปิดคนในไม่ให้ออกคนนอกไม่ให้เข้า ซึ่งในที่นี้ก็หมายความว่า จะไม่มีการเดินทางเข้าออกในหมู่บ้านในวันนั้น คนที่เดินทางเข้าไปในหมู่บ้านก็ต้องพักค้างแรมอยู่ในหมู่บ้านนั่นเอง ทั้งนี้เพื่อป้องกันทรัพย์สินต่างๆ ที่อาจเกิดการสูญหายได้

แม่ฮ้อย ก่องคำ อายุ 73 ปี อยู่บ้านทุ่งยาวและเคยติดต่อกับชาวมูเซอแดง เล่าว่า “เครื่องเงินในหมู่บ้านมูเซอแดงบ้านพญาทอง เมื่อก่อนนั้นมีมาก เดี่ยวนี้มูเซอเอาออกไปขายกันแทบจะไม่มีเหลือแล้ว ที่ยังมีเหลืออยู่ก็เป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น”

รูปที่ 4 ชุดแต่งกายประจำเผ่าของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง ชายและหญิงแบบดั้งเดิม

ชาย : สวมเสื้อสีดำ แขนยาวทรงกระบอก ประดับด้วยเหรียญเงิน

หญิง : สวมเสื้อคอกลมสีดำ แขนยาวทรงกระบอกตกแต่งด้วยลวดลายต่าง ๆ ด้วย
แถบผ้าสีแดง สวมเครื่องประดับเงิน ได้แก่ แฉงคอเงิน เข็มขัดเงิน ตุ่มหูเงิน

รูปที่ 5 การแต่งกายของเด็กหญิง

สวมเสื้อดอกกลมแขนยาวทรงกระบอก ประดับตกแต่งเสื้อผ้าด้วยแถบผ้าสีแดง

1.2 การแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงในปัจจุบัน

ในระยะต่อมามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้มีการรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายจากวัฒนธรรมของคนพื้นราบ ทำให้การแต่งกายชุดประจำเผ่าแบบดั้งเดิมถูกเก็บเอาไว้ใช้ในโอกาสพิเศษและจำกัดอยู่เฉพาะกับคนบางกลุ่มเท่านั้น

1.2.1 การแต่งกายในชีวิตประจำวัน

ชาย ในชีวิตประจำวันในปัจจุบันสวมเสื้อยืด เสื้อเชิ้ต ตามแบบคนพื้นราบ สีสรรแตกต่างกันออกไป สีแดง สีเขียว สีขาว หรือสีอื่นๆตามสะดวก สวมกางเกงผ้าขาสั้นสีออกโทนมืด เช่น สีดำและสวมกางเกงยีนส์ ลวดลายบนตัวเสื้อผ้าก็มีหลายแบบมากมาย (ดูรูปที่ 6,7)

นอกจากนี้ ในคนบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ชายวัยกลางคนขึ้นไปจะนิยมสวมเสื้อยืดข้างบนส่วนท่อนล่างก็ใส่กางเกงขาสั้นแบบเก่า เนื่องจากกางเกงขาสั้นใส่สบายดี เวลาออกไปทำงานในไร่ ในสวนก็สะดวกสบาย บางครั้งเวลาออกไปทำงานในไร่ก็จะเอาเสื้อของเผ่ามูเซอแบบดั้งเดิมตัวเก่าๆออกมาสวมทับเสื้อยืดอีกชั้นหนึ่ง นายจะดีอกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “เสื้อตัวเก่าๆใส่แล้วมันเย็นสบายดี กันแดดกันลมได้ บ่ต้องกลัวว่าจะร้อนใส่ไปเถอะ กันคิงแดดกันคิงลม”

สำหรับเด็กชายในวัยรุ่นก็จะนิยมสวมกางเกงยีนส์ โดยเฉพาะเด็กหนุ่มที่เคยออกไปรับจ้างทำงานนอกหมู่บ้าน จะนิยมสวมใส่กันมาก แหล่งที่สามารถซื้อมาสวมใส่ก็คือ จากตลาดนัดวันเสาร์ (ปากทางบ้านห้วยส้ม)

นายจะบ่อ อายุ 20 ปี บอกว่า “มีชุดประจำเผ่าเก็บไว้เหมือนกัน 1 ชุด แต่จะเก็บไว้ใส่เวลาว่างภายในหมู่บ้าน เช่น วันปีใหม่ ถ้าให้สวมใส่ไปนอกหมู่บ้านคนเดียวจะไม่กล้าใส่ รู้สึกอาย กลัวว่าจะมีคนมอง” นายจะบ่อก็เป็นอีกคนหนึ่งที่มีมักจะออกไปซื้อของหรือไปธุระที่หมู่บ้านอยู่เป็นประจำ และในการออกไปนอกหมู่บ้านแต่ละครั้ง เขาก็จะแต่งกายแบบคนพื้นราบ

นายยะโหล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเล่าว่า “เวลาใส่ชุดประจำเผ่าออกไปนอกหมู่บ้านจะรู้สึกไม่มั่นใจตนเอง ยิ่งถ้าถูกมองด้วยแล้ว จะรู้สึกเหมือนว่ากำลังถูกโดนดูถูกว่าเขย ไม่ทันสมัย เป็นคนป่าคนดอย”

การแต่งกายแบบคนพื้นราบในชีวิตประจำวันนั้น ปู่จอง กล่าวว่า “บอกไม่ได้หรอกว่าคนในหมู่บ้านเริ่มสวมใส่เสื้อผ้าแบบคนพื้นราบกันมาตั้งแต่เมื่อไหร่

จำความได้ก็เห็นพ่อเห็นแม่ยุ่งเสื้อผ้าของคนพื้นราบกันแล้ว รู้แต่ว่า กลุ่มผู้ชายที่ออกไปติดต่อกับค้าขายนอกหมู่บ้านในยุคก่อนๆ เป็นกลุ่มแรกที่เริ่มสวมใส่เสื้อผ้าแบบคนพื้นราบ และต่อมาก็ได้นำมาเผยแพร่ในหมู่บ้าน”

นายจะจ้อย อายุ 45 ปี ซึ่งเปิดร้านขายของในหมู่บ้านและต้องออกไปติดต่อกับค้าขายกับตลาดภายนอกชุมชนอยู่เสมอให้ความเห็นว่า “แต่งกายแบบนี้ (แบบคนพื้นราบ) ไปไหนมาไหนก็สะดวกสบาย ไม่ต้องกังวล กลัวว่าใครจะมอง” การแต่งกายแบบคนพื้นราบทำให้เกิดความรู้สึกมั่นใจในตนเอง นอกเหนือจากความสะดวกสบายที่ได้รับ ชุดที่แต่งจะเป็นเสื้อเชิ้ต เสื้อยืด กางเกงผ้าหรือกางเกงยีนส์ สำหรับผู้ใหญ่บ้าน หรือ อบต. ก็จะนุ่งชุดข้าราชการ สีทากี เสื้อผ้าเหล่านี้จะทำให้พวกเขามีความรู้สึกมั่นใจมากขึ้น หากต้องออกไปติดต่อกับธุระนอกหมู่บ้าน

จากการสังเกตในบริเวณวัดในวันพระหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าวันศึก ซึ่งชาวบ้านจะร่วมกันทำพิธีทางศาสนานั้น เด็กหนุ่มๆ ในหมู่บ้านที่ได้ออกไปเรียนนอกหมู่บ้านหรือออกไปรับจ้างทำงานนอกหมู่บ้านจะแต่งกายด้วยเสื้อยืด เสื้อเชิ้ต สวมกางเกงยีนส์ แทนที่จะนุ่งชุดประจำเผ่าของตนเอง และดูเหมือนว่าจะน่าภาคภูมิใจในชุดที่ตนเองสวมใส่มากกว่าจะทำให้ตัวเองดีขึ้น ซึ่งพวกเขาจะยืนอยู่บริเวณรอบๆ วัด และได้รับความสนใจพอสมควรจากกลุ่มหญิงสาวในหมู่บ้านเพราะว่ามีการพูดคุย เกี่ยวพาราสีกันอยู่

นายอมร สิทธิสม อายุ 38 ปี เป็นนักการภารโรงของโรงเรียนดอยเวียงผา บ้านพญาทอง ได้แสดงความคิดเห็นเรื่องการแต่งกายของชาวเขาบ้านพญาทองว่า “เดี๋ยวนี้เขาใส่ชุดคนพื้นราบจนเป็นเรื่องธรรมดาแล้ว เป็นไปตามสภาพแวดล้อม เดี่ยวนี้คนเมือง (คนพื้นราบพวก ชุมชน) เข้ามาในหมู่บ้านบ่อยมาก มีทั้งพวกพ่อค้า แม่ค้า ทั้งพวกรับซื้อของหรือขายของ มองผ่านๆ แล้ว แทบดูไม่ออกว่าคนไหนคนเมือง คนไหนคนดอย”

นายจะแฮ อายุ 19 ปี ได้แต่งงานกับหญิงสาวบ้านพญาทอง 4 ปีแล้ว บ้านเดิมอยู่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า “เดี๋ยวนี้ชุดประจำเผ่ามีราคาแพงมาก มีขายอยู่ตามร้านหลายแห่ง หาซื้อได้ง่ายก็จริงอยู่ แต่ถ้าไม่มีเงินก็ไม่ได้นุ่งหรอก”

นอกจากนี้ เด็กนักเรียนชายที่เข้ารับการศึกษาด้านนโยบายของทาง
ราชการหรือบางคนที่ได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนขยายโอกาส
นอกหมู่บ้าน ต้องมีการสวมชุดนักเรียนและสวมชุดกีฬาหรือชุดพลศึกษา เมื่อวันหยุดหรือเวลาอยู่
บ้าน เด็กๆกลุ่มนี้ก็จะนำเอาเสื้อผ้าเป็นเสื้อ กางเกง ออกมาสวมใส่กันอยู่เสมอ อาทิ เสื้อยืด
กางเกงวอร์ม

อาจกล่าวได้ว่าชีวิตประจำวันโดยทั่วไปแล้ว ในหมู่บ้านพญากองใน
ปัจจุบันกลุ่มผู้ชายตั้งแต่เด็ก วัยรุ่น ผู้สูงอายุ จะนิยมแต่งกายแบบคนพื้นราบเป็นส่วนมาก
และจะมีบ้างที่จะนุ่งแบบครึ่งท่อน คือ นำเสื้อแบบชุดประจำเผ่ามาสวมใส่ร่วมกับกางเกงแบบ
พื้นราบหรือใส่เสื้อยืด เสื้อเชิ้ตแบบพื้นราบ แต่นุ่งกางเกงชุดประจำเผ่า

รูปที่ 6 การแต่งกายในชีวิตประจำวันในปัจจุบัน

เป็นการแต่งกายรูปแบบใหม่
โดยรับวัฒนธรรมจากคนพื้นราบเข้ามา สวมเสื้อยืด กางเกงขาสั้น

รูปที่ 7 การแต่งกายชายในชีวิตประจำวัน

ปัจจุบันการแต่งกายเป็นแบบคนพื้นราบ
สวมเสื้อยืด เสื้อเชิ้ต กางเกงยีนส์ กางเกงขายาว สวมใส่อยู่กับบ้านและเวลาออกไปทำงาน

หญิง ในชีวิตประจำวันในปัจจุบัน ผู้หญิงในหมู่บ้านพญาทองจะนิยมสวมเสื้อผ้าตามแบบคนพื้นราบ เช่นเดียวกับฝ่ายชาย นิยมสวมเสื้อยืด สวมผ้าขี้ริ้วลายดอก แบบคนพื้นราบโดยจะสวมกันทุกวัน ตั้งแต่เด็กตัวเล็กจนถึงคนวัยชรา แม่เฒ่าคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องผ้าถุงแบบนี้ว่า “ใส่สบาย เนื่องจากเนื้อผ้านุ่ม ซักก็ง่าย ใส่กันมานานแล้วตั้งแต่รุ่นแม่ หาซื้อได้ง่ายที่ตลาดนอกหมู่บ้าน (ปากทางบ้านห้วยส้ม) บางทีก็มีคนนำมาขายให้ถึงในหมู่บ้าน”

การนุ่งผ้าขี้ริ้วของชาวมูเซอจะคาดด้วยเข็มขัดเงินอีกชั้นหนึ่ง บางคนก็คาดด้วยเข็มขัดเงินแท้ บางคนก็คาดด้วยเข็มขัดโลหะเงิน ลวดลายแตกต่างกันออกไป

ผู้หญิงในหมู่บ้านพญาทองโดยทั่วไป (ยกเว้นเด็กเล็ก ๆ) ไม่นิยมสวมกางเกงแต่นิยมสวมผ้าถุง มีส่วนน้อยในกลุ่มวัยรุ่นหญิงเท่านั้นที่จะสวมกางเกง แต่การสวมกางเกงส่วนใหญ่จะเป็นกางเกงวอร์ม แล้วเวลาสวมก็ยังคงสวมผ้าถุงลายดอกทับไว้ข้างนอกอีกชั้น จะไม่นิยมสวมกางเกงเพียงอย่างเดียว ในชีวิตประจำวันทั่วไป ผู้หญิงจะนิยมใช้เครื่องประดับเงิน ได้แก่ เข็มขัดเงิน ซึ่งจะมีทั้งเงินแท้ เงินชุบ หรือโลหะ (ดูรูปที่ 8)

ในบางครั้งผู้หญิงชาวมูเซอจะสวมเสื้อยืดสีต่างๆ และจะนุ่งผ้าขี้ริ้วชุดประจำเผ่าของตนเอง (ดูรูปที่ 9)

สำหรับทรงผมของผู้หญิง ในปัจจุบันก็นิยมการไว้ผมยาวเหมือนเดิมเกล้าผมข้าง ใช้หนังยางมัดรวบธรรมดาบ้าง ไม่มีการโฟกผ้าบนศีรษะให้เห็นอีกต่อในหมู่บ้านพญาทองสำหรับเด็กในวัยเรียนก็จะตัดผมสั้นตามระเบียบของโรงเรียน

นาอู๋ อายุ 18 ปี กล่าวว่า “เดี๋ยวนี้จะมีก็แต่คนสูงอายุเท่านั้นที่จะใช้ผ้าโพกหัว”

ลัดดาวัลย์ อายุ 16 ปี ได้กล่าวว่า “ได้ออกไปนอกหมู่บ้านบ่อย เห็นคนเมืองแต่งกายแล้วก็เลยใส่ตาม มันสบายดี หากต้องใส่ชุดประจำเผ่าออกไปเดินนอกหมู่บ้านจะรู้สึกอายลายบนตัวเสื้อผ้าก็แปลกๆ ยังไม่รู้ เวลาสวมใส่ก็รู้สึกร้อน ไม่คล่องตัว ถ้าเป็นเสื้อแขนกุดหรือแขนสั้นก็อยากจะใส่”

นาอู๋ กล่าวว่า “เมื่อก่อนโน้นผู้ใหญ่จะได้เข้าเมืองบ่อย ลูกจะอยู่กับแค่ในหมู่บ้าน พ่อแม่จะเป็นคนซื้อเสื้อผ้ามาให้ ทั้งเสื้อยืด กางเกง ผ้าถุง พ่อแม่ซื้อผ้าแบบไหนมาให้ก็ใส่แบบนั้น แต่เดี๋ยวนี้เด็กจะเป็นคนออกไปเลือกซื้อด้วยตนเอง ถ้าหากมีโอกาส เลือกซื้อตามใจชอบ ชอบใส่กางเกงยีนส์”

นาถา อายุ 15 ปี บอกว่า “ไม่กล้าใส่ชุดประจำเผ่าออกไปนอกหมู่บ้าน รู้สึกอายกลัวคนมอง แต่ถ้าให้ใส่ในหมู่บ้านของตนเองนั้นไม่รู้สึกอาย ทุกปีเวลามีงานในหมู่บ้านก็จะใส่ชุดประจำเผ่าทุกครั้ง เพื่อนๆเขาก็ใส่กันหลายคนก็รู้สึกเฉยๆ”

การที่มีการติดต่อค้าขายกับคนพื้นราบ การส่งเสริมและพัฒนาของทางการภาครัฐและภาคเอกชน การพัฒนาทางด้านการศึกษา ล้วนเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม การแต่งกายของชาวเขามูเซอทั้งถิ่น ในระยะนี้ทางชุมชนจะได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงโดยตรงจากคนพื้นราบ การติดต่อค้าขายกับสังคมภายนอก มีเพิ่มมากขึ้นตามลำดับประกอบกับความสะดวกสบายในระบบการคมนาคมที่เจริญและพัฒนา ก็ยังทำให้การติดต่อสื่อสารไปมาระหว่างคนกลุ่มต่างๆมีมากขึ้น ทำให้ชุมชนเกิดการเลือกรับ เพื่อตอบสนองความต้องการ หรืออำนวยความสะดวกกับตนเองมากที่สุด การแต่งกายแบบคนพื้นราบนั้น เป็นการเลือกรับในส่วนของเสื้อผ้าสำเร็จรูป อาทิ เสื้อเชิ้ต เสื้อยืด กางเกงขากระบอก กางเกงยีนส์ กางเกงวอร์ม ผ้าถุง โดยเลือกสวมใส่ในความสะดวกของตนเอง หลากหลายรูปแบบหลากหลายสีสันแตกต่างกันออกไป

การแต่งกายแบบคนพื้นราบที่รับเข้ามาในหมู่บ้านนี้ ทั้งชายหญิง และกับกลุ่มคนทุกกลุ่มในหมู่บ้าน เป็นความรู้สึกรพอใจ และมั่นใจในการสวมใส่ นอกเหนือจากความสะดวกสบายที่ได้รับ ถึงแม้ว่าคนในหมู่บ้านจะมีชุดประจำเผ่าก็ตาม แต่พวกเขาก็จะเก็บไว้ และจะนำมาสวมใส่เฉพาะในโอกาสพิเศษ ในพิธีกรรมหรืองานพิธีต่างๆ เท่านั้น

รูปที่ 8 การแต่งกายหญิงในปัจจุบัน

การแต่งกายหญิงในชีวิตประจำวัน

นิยมสวมเสื้อยืดและนุ่งผ้าชีนลายดอก เป็นการรับวัฒนธรรมจากคนพื้นราบเข้ามา

รูปที่ 9 การแต่งกายหญิงในปัจจุบัน

สวมเสื้อยืด ผ้านุ่งลวดลายต่าง ๆ ตามแบบคนพื้นราบ
บางครั้งจะสวมเสื้อยืดและนุ่งผ้าถุงชุดประจำเผ่า คาดเข็มขัดเงิน

1.2.2 การแต่งกายในพิธีกรรมหรืองานพิธีต่างๆ

การแต่งกายในพิธีกรรมในปัจจุบัน

พิธีกรรมของชาวมูเซอแดงที่เข้าร่วมพิธี ต้องแต่งชุดประจำเผ่า คือ ประเพณี “กินวอ” (ประเพณีของชาวเขาเผ่ามูเซอ) ซึ่งคนในชุมชนจะมีการนำชุดแต่งกายแบบดั้งเดิม ชุดประจำเผ่ามาใส่กัน รวมถึงการนำเครื่องประดับเงินของตนเองที่มีอยู่ออกมาตกแต่งอย่างสวยงาม

ประเพณีกินวอของชาวเขาเผ่ามูเซอ เป็นงานพิธีกรรมในหมู่บ้านที่คนในชุมชนให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ ในหนึ่งปีมีครั้งเดียวคือ ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ชาวมูเซอที่เข้าร่วมพิธีจะแต่งกายชุดประจำเผ่าอย่างสวยงาม และในขณะเดียวกันก็ยังคงมีชาวมูเซอส่วนหนึ่งที่แต่งกายแบบคนพื้นราบ การแต่งกายระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงมีดังนี้

ชาย มีการแต่งกายทั้งชุดประจำเผ่าและไม่ได้แต่ง ผู้ที่แต่งชุดประจำเผ่าสวมเสื้อและกางเกงครบชุด แต่มีจำนวนไม่มากไม่ถึง 10 คน นอกนั้นนิยมแต่งกายแบบคนพื้นราบ นั่นก็คือ การสวมเสื้อยืด เสื้อเชิ้ต กางเกงผ้า กางเกงยีนส์ เสื้อผ้าที่สวมใส่จะใหม่หรือค่อนข้างใหม่ ส่วนหนึ่งก็จะเก็บขายเสื้อไว้ในกางเกงและคาดเข็มขัดเรียบร้อย ทรงผมหวีเรียบร้อย บางคนยังพกหวีไว้ในกระเป๋ากางเกงด้วย

ผู้ชายอีกกลุ่มหนึ่งก็จะนุ่งกางเกงขาก๊วยชุดประจำเผ่าอยู่ ซึ่งเป็นกางเกงสีดำ แต่ท่อนบนตัวเสื้อก็ยังคงสวมเสื้อยืดและเสื้อเชิ้ตคู่กัน แทนตัวเสื้อแบบเก่า

ผู้ที่ยังคงแต่งกายแบบเก่า เป็นกลุ่มคนสูงอายุ เป็นส่วนมาก ปู่จอง กล่าวกับผู้วิจัยว่า “อยากจะแต่งกายให้ถูกต้องตามประเพณีแบบเก่า เป็นการอนุรักษ์ของเดิมไว้”

ผู้สูงอายุอีกคนหนึ่งได้กล่าวว่า “คนในหมู่บ้านเดี๋ยวนี้นี้ เขาไม่อยากจะใส่เสื้อผ้าของเก่าของเดิมกันแล้ว พวกเขาบอกว่ามันเขย ไม่ทันสมัย ดูซื้อใหม่ไม่ได้ บางคนเขาก็เอาสะดวกสบายเข้าว่า นุ่งเสื้อผ้าคนเมือง (คนพื้นราบ) มันสบายดี ไม่ร้อนด้วย”

ปู่จองยังได้กล่าวอีกว่า “เดี๋ยวนี้นี้ไม่รู้ว่าเป็นยังไง พวกผู้ชายไม่ค่อยยอมนุ่งชุดประจำเผ่ากันแล้ว บางคนเขาก็ว่ามันราคาแพง บางคนก็ว่าใส่แล้วมันร้อน”

ชาวบ้านหลาย ๆ คนที่ไม่ได้สวมชุดประจำเผ่ามาร่วมในพิธีได้บอกเหตุผลว่า จี้เกียจใส่ ใส่แล้วมันร้อน ชุดประจำเผ่ามีราคาแพง ไม่มีเงินซื้อมาสวมใส่

เด็กชายหลาย ๆ คนบอกว่า พวกเขาไม่มีชุดประจำเผ่าของตนเอง ตั้งแต่เกิดมาก็จะใส่เสื้อผ้าแบบคนพื้นราบ ชุดประจำเผ่ามีราคาแพง พ่อแม่จึงไม่ซื้อให้ ดังนั้นพวกเขาจึงเลือกที่จะสวมเสื้อผ้าแบบคนพื้นราบแทน จากตรงนี้พบว่า ในกลุ่มเด็ก โรงเรียนจะมีอิทธิพลมากในการกำหนดรูปแบบการแต่งกายของเด็กมาก ซึ่งชุดแต่งกายพื้นราบที่เด็กนิยมสวมใส่จะเป็นชุดที่เขาใช้สวมใส่เวลาไปเรียนหนังสือนั่นเอง

หากมองในภาพรวมแล้วการแต่งกายชายในพิธีกรรมในปัจจุบันไม่นิยมสวมชุดประจำเผ่าอีกต่อไป ที่ยังคงสวมใส่อยู่ส่วนมากจะเป็นคนสูงอายุและเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น กลุ่มผู้ชายจะนิยมสวมเสื้อผ้าและการแต่งกายแบบคนพื้นราบเสียเป็นส่วนใหญ่ วัดซึ่งเป็นสถานที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นที่สำหรับประกอบพิธีกรรมร่วมกันของคนในหมู่บ้าน ก็ไม่สามารถกำหนดรูปแบบการแต่งกายของคนในหมู่บ้าน ให้นุ่งชุดแต่งกายประจำเผ่าเหมือนในอดีตได้อีกต่อไป กลุ่มผู้ชายต่างมีอิสระในการกำหนดรูปแบบการแต่งกายตามความพึงพอใจของตนเอง

รูปที่ 10 การแต่งกายของชายในพิธีกรรม “กินวอ” ในปัจจุบัน

มี 3 ลักษณะ

- จะแต่งกายชุดประจำเผ่า คือ สวมเสื้อสีดำแขนยาว กางเกงขาก๊วย
- การผสมผสาน คือ ท่อนบนสวมเสื้อยืด เสื้อเชิ้ต แต่ท่อนล่างนุ่งกางเกงขาก๊วยแบบเก่า
- จะแต่งกายแบบคนพื้นราบ คือ สวมเสื้อยืด เสื้อเชิ้ต กางเกงขาสั้น

รูปที่ 11 การแต่งกายของชายในพิธีกรรม “กินวอ” ในปัจจุบัน

ในพิธีกรรมกินวอในปัจจุบัน ชายจะนิยมสวมเครื่องแต่งกายแบบคนพื้นราบเป็นส่วนใหญ่

หญิง ในงานประเพณีกินวอ ผู้หญิงทั้งกลุ่มเด็ก กลุ่มสาว กลุ่มแม่บ้าน ตลอดจนผู้สูงอายุ จะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าเกือบทุกคน แต่มีการตกแต่งลวดลายแตกต่างกันออกไป ตามรูปแบบของการตัดเย็บสมัยใหม่ แต่พื้นสีของตัวยังคงนิยมจะมี 2 สี คือ พื้นสีดำและพื้นสีฟ้า ผ้าที่ใช้ในการตัดเย็บคือผ้ามันหรือผ้ากำมะหยี่

ชุดที่สวมใส่มีการตกแต่งด้วยเหรียญเงินโดยติดตามตัวเสื้อ คาดเข็มขัดเงิน บางส่วนก็จะสวมแหวนคอเงิน ทรงผมมีมัดหางเดี่ยวบ้าง ถักเปียบ้าง คาดผมบ้าง ตกแต่งด้วยโบว์ผมก็มี

นอกจากนี้ในกลุ่มเด็กสาววัยรุ่น จะมีการใช้เครื่องสำอางค์ มีการทาแป้ง ให้น้ำขาว เขียนคิ้ว เขียนตา ทาแก้ม ทาปากด้วย

บุต้อ อายุ 24 ปี กล่าวว่า “ผู้หญิงในหมู่บ้านยังสวมชุดประจำเผ่าในพิธีสำคัญส่วนใหญ่จะมีชุดประจำเผ่าเป็นของตนเอง บางคนก็มี 1 ชุด บางคนก็มี 2 ชุด”

นาซอ อายุ 24 ปี กล่าวว่า “เธอก็ชอบใส่ชุดประจำเผ่าเหมือนกัน แต่จะใส่เฉพาะในโอกาสพิเศษเท่านั้น ชุดเดี่ยวนี้นี้มีราคาแพง บางคนไม่มีเงินซื้อก็ไม่ได้ใส่”

นาตา อายุ 15 ปี บอกว่า “ไม่รู้สึกอายเลย เมื่อใส่ชุดประจำเผ่าในประเพณีกินวอ เพราะว่าที่นี่เป็นหมู่บ้านของเธอเอง”

นางนาละ อายุ 42 ปี บอกว่า “มีลูกเยอะเวลาซื้อเสื้อผ้าให้ลูก จะซื้อให้เหมือน ๆ กัน จะไปซื้อที่ตลาดนัดวันเสาร์ ปากทางบ้านห้วยส้ม เป็นเสื้อผ้าแบบคนพื้นราบ คือ เสื้อยืด กางเกงวอร์ม”

ชุดเสื้อผ้าประจำเผ่าแบบสำเร็จรูปก็มี นางนาวะ อายุ 47 ปี ภรรยา พ่อหลวงบ้านบอกว่า ชุดประจำเผ่าแบบสำเร็จรูปนี้ มีคนเข้ามาขายให้ในหมู่บ้าน ในช่วงระยะเวลาก่อนที่จะมีงานสำคัญต่างๆ เช่น ประเพณีกินวอ หรือบางทีก็จะออกไปซื้อกันที่ตลาดในตัวอำเภอแม่สรวยหรือบางครั้งก็จะออกไปซื้อถึงที่อำเภอฝาง นางนาวะบอกว่าก็เนื่องมาจากที่อำเภอฝางมีเสื้อผ้าของชาวเขาให้เลือกซื้อจำนวนมาก

การแต่งกายชุดประจำเผ่าของคนในหมู่บ้านพญาทองในปัจจุบัน เป็นชุดประจำเผ่ารูปแบบใหม่ คือ สำเร็จรูป เสื้อผ้าที่ตัดเย็บนี้ก็มีหลายแบบ หลายสีให้เลือก ชาวบ้านรู้สึกพอใจกับเสื้อผ้าที่ซื้อมา การซื้อก็อยู่ที่ความพอใจของผู้ซื้อเองว่าต้องการผ้าแบบไหน สีอะไร ราคาเท่าไร โดยจะมีให้เลือกรทั้งแบบราคาถูกและราคาแพง ราคาเริ่มต้นอยู่ประมาณชุดละ 500 บาท จะแพงมากน้อยอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับเนื้อผ้า นางบุต้อ อายุ 24 ปี

บอกว่า “ชุดบางชุดจากราคา 1,000 – 3,000 บาทก็มี” ที่ราคาแพงนั้นก็ขึ้นอยู่กับเครื่องประดับที่ตกแต่งบนตัวชุดด้วยนั่นเอง แบบดั้งเดิมนั้นก็จะมีเหรียญเงินแบบโบราณ ชาวบ้านบอกว่ามาจากอินเดียห้อยประดับตกแต่งเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเรื่องของครอบครัวที่มีฐานะดี ส่วนเสื้อที่ถูกสร้างขึ้นใหม่นี้จะใช้เพียงแค่เหรียญเงินธรรมดาประดับตกแต่งแทนเป็นส่วนใหญ่

เครื่องแต่งกายประจำเผ่าที่สวมใส่ในปัจจุบัน คนในชุมชนไม่ได้เป็นคนผลิตและไม่ได้ตัดเย็บเอง แต่อาศัยการสั่งซื้อที่เขาทำขายสำเร็จรูป ดังนั้นจึงมีลักษณะผสมผสานกับรูปแบบของชุมชนอื่น ตลาดการค้าที่สำคัญอยู่ที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ รูปทรงรูปแบบตัวเสื้อผ้านั้นจะยังเป็นเหมือนเดิม แต่สีสันของลวดลายจะเปลี่ยนไป

ปัจจุบันในหมู่บ้านไม่มีการปลูกฝ้าย ไม่มีการทอผ้า จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสั่งซื้อทั้งหมด แต่การนำมาตกแต่งเพิ่มเติมก็แล้วแต่บุคคล แต่ละครอบครัว คนไหนมีฐานะดีก็นิยมประดับด้วยเหรียญเงินเป็นจำนวนมาก หากฐานะไม่ค่อยดีนักก็จะใช้เหรียญเงินแบบธรรมดาในปัจจุบันแทนหรือพวกเครื่องประดับก็จะใช้เงินชุบแทน ซึ่งหาซื้อได้โดยทั่วไป ที่เห็นได้ชัดคือในเรื่องของเครื่องประดับโดยชาวบ้านพญากองจะนิยมเครื่องประดับเงินเป็นสำคัญ

ในปัจจุบันได้มีกลุ่มพ่อค้า แม่ค้าจากในเมือง มาซื้อเครื่องเงินชาวบ้านในหมู่บ้านโดยเสนอราคาจนชาวบ้านรู้สึกพอใจและก็ขายไปเป็นจำนวนมาก เครื่องเงินที่ยังคงเหลืออยู่ในหมู่บ้านจึงมีจำนวนน้อยลง อย่างไรก็ตามความนิยมเครื่องเงินของชาวมูเซอบ้านพญากองยังคงมีอยู่ ดังนั้นจึงมีกลุ่มพ่อค้า แม่ค้าได้นำสินค้าที่เลียนแบบเครื่องเงินเข้ามาขายให้กับชาวบ้าน หรือเป็นเครื่องเงินที่ทำด้วยสแตนเลสจากโรงงานอุตสาหกรรมมาขาย โดยเฉพาะช่วงก่อนที่จะมีงานเทศกาลงานพิธีต่างๆ จะมีคนนำมาขายในหมู่บ้าน หรืออาจมีชาวบ้านบางส่วนออกไปซื้อที่ตลาดบ้านห้วยส้ม (ตลาดนัดวันเสาร์) ชาวบ้านส่วนหนึ่งก็นิยมซื้อมาใช้กัน และรูปทรงของเครื่องเงินแบบใหม่ที่ซื้อมาจากตลาด ก็มีลวดลายที่แปลกตามากขึ้น มีหลายรูปแบบให้เลือก ดังนั้นจึงนิยมซื้อมาสวมใส่กันในหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านเห็นกันสวมใส่ก็เกิดการทำตามแบบอย่างกัน

จากการศึกษาพบว่า การแต่งกายในพิธีกรรมต่างๆของหมู่บ้านพญาทอง ผู้หญิง ยังคงมีการสวมชุดประจำเผ่าอยู่ ผู้หญิงส่วนมากจะสวมชุดประจำเผ่าและนิยมนุ่งแต่งด้วยเครื่องประดับเงิน ซึ่งแสดงถึงฐานะของผู้สวมใส่ต่างจากกลุ่มผู้ชายจะมีการสวมใส่ชุดประจำเผ่าน้อยมาก และหลังจากที่ได้พูดคุยกับกลุ่มหญิงสาวในหมู่บ้านก่อนประเพณีกินวอ ก็ได้ทราบว่า หญิงสาวเหล่านั้นมีความกระตือรือร้นที่จะให้ถึงวันงานมาก เมื่อสอบถามถึงความรู้สึกของหญิงสาวหลายๆคน ก็ได้รู้ว่าพวกเขารู้สึกตื่นเต้น ดีใจ และเล่าว่าจะได้สวมใส่เสื้อผ้าชุดประจำเผ่าด้วย และพวกเธอก็จะไม่รู้สึกอายแต่อย่างใด เนื่องจากที่นี่คือหมู่บ้านของตนเอง และประเพณีนี้ก็จะมีการปฏิบัติมาเป็นประจำทุกปี สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความคิด ค่านิยมของชุมชนบางประการ

- การใช้เครื่องประดับเงินเป็นเครื่องแสดงถึงฐานะทางสังคมทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายแบบเดิมยังคงอยู่
- ความรู้สึกมั่นใจที่จะสวมชุดประจำเผ่าในหมู่บ้านของตนเอง ซึ่งถ้าเป็นการสวมไปนอกหมู่บ้านจะไม่กล้าสวมชุดประจำเผ่า

จากความคิดและการกระทำดังกล่าว ทำให้ผู้หญิงในหมู่บ้านพญาทอง ยังคงมีการแต่งกายชุดประจำเผ่าในพิธีกรรมต่าง ๆ ต่อไป

รูปที่ 12 การแต่งกายของหญิงในพิธีกรรม “กินวอ”

จะนิยมสวมชุดแต่งกายประจำเผ่า สวมเสื้อคอกลมแขนยาว ผ้าหน้า นุ่งผ้าซิ่น
ตกแต่งเสื้อผ้าด้วยแถบผ้าสีแดง สวมเครื่องประดับเงิน

รูปที่ 13 การแต่งกายของหญิงในพิธีกรรม “กินวอ”

การแต่งกายในพิธีกรรมกินวอในปัจจุบัน
มีบางส่วนที่จะสวมเสื้อแบบคนพื้นราบ และนุ่งผ้าชิ้นประจำเผ่า แล้วคาดเข็มขัดเงิน

การแต่งกายในงานพิธีที่ทางราชการจัด

ในงานพิธีในที่นี้ คือ งานวันเฉลิมพระชนมพรรษา ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้นที่ตัวอำเภอแม่สรวย และทางราชการได้ขอความร่วมมือผ่านมาทางผู้ใหญ่ ให้นำสมาชิกในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางราชการหรือที่ทางอำเภอกำหนดไว้และงานรดน้ำคำหัวนายอำเภอก็เป็นอีกงานหนึ่ง ที่หน่วยงานราชการของแต่ละตำบล จะนำคณะตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมพิธีรดน้ำคำหัว โดยได้ขอความร่วมมือให้ชาวเขาแต่ละเผ่าแต่งกายชุดประจำเผ่าของตนเอง

ชุมชนหมู่บ้านพญาทอง ได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเป็นประจำทุกปี มีภาพถ่ายการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวของปีก่อนๆอยู่ที่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนของหมู่บ้านในแต่ละครั้งมีประมาณ 20 คน

การแต่งกายแบบดั้งเดิม เมื่อเข้าร่วมพิธีดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการตอบสนองความต้องการของอำเภอซึ่งไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติ หรือวิถีชีวิตของชาวบ้าน

จากข้อมูลที่ได้กล่าวถึงมาแล้วในเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงบ้านพญาทองในปัจจุบัน มีลักษณะการแต่งกาย 3 ลักษณะ

- การแต่งกายแบบคนพื้นราบ นำการแต่งกายแบบคนพื้นราบมาทั้งหมด โดยจะนิยมสวมใส่ในชีวิตประจำวัน ทั้งชายและหญิงในกลุ่มคนทุกเพศทุกวัย
- การแต่งกายชุดประจำเผ่า โดยจะเป็นลักษณะเดิมแต่จะมีการดัดเย็บด้วยวิธีการสมัยใหม่ มีการประดับตกแต่งที่หลากหลายมากขึ้น จะสวมใส่กันในพิธีกรรม “กินวอ” และในงานพิธีที่ทางราชการจัด
- การแต่งกายแบบผสมผสานระหว่างเสื้อผ้าแบบคนพื้นราบและชุดประจำเผ่า โดยผู้หญิงสวมเสื้อยืด แต่จะนุ่งผ้าซิ่นเป็นประจำ ถ้าเป็นชายจะสวมเสื้อยืด เสื้อเชิ้ตและสวมกางเกงขาก๊วย หรือในทางกลับกันก็อาจสวมแบบชุดประจำเผ่า สวมผ้าซิ่นและกางเกงแบบคนพื้นราบ

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ในการแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงบ้านพญาทองนี้ ทั้งในชีวิตประจำวันหรือในโอกาสพิเศษต่าง ๆ มักจะเห็นการแต่งกายของชาวเขารวมทั้ง 3 ลักษณะ แสดงว่า มีการผสมผสานกันของวัฒนธรรมการแต่งกาย

1.3 รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง

รูปแบบการแต่งกายของชุมชนชาวเขаб้านพญาทองในปัจจุบัน มีอยู่ 3 ลักษณะ ดังได้กล่าวถึงมาแล้ว ในข้อ 1.2 ในการวิเคราะห์ พบว่า รูปแบบการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายในหมู่บ้านพญาทอง เป็นลักษณะของการผสมผสาน ในชีวิตประจำวันทั่วไป ทั้งเวลาที่อยู่บ้าน เวลาออกไปทำงานในงานพิธีกรรมหรือโอกาสพิเศษต่าง ๆ กลุ่มคนในชุมชนทั้งเพศชาย เพศหญิง ผู้สูงอายุ คนหนุ่มสาว และเด็ก ยังคงมีการสวมทั้งชุดประจำเผ่าที่ตัดเย็บรูปแบบใหม่ สวมชุดแต่งกายแบบคนพื้นราบ และในขณะเดียวกันบางคนยังสวมใส่ทั้งแบบเก่าและแบบใหม่อย่างละครึ่งท่อน คือ เสื้อแบบคนพื้นราบ ผ้านุ่งหรือกางเกงเป็นชุดประจำเผ่า หรือเป็นเสื้อประจำเผ่าแต่กางเกงและผ้านุ่งเป็นแบบคนพื้นราบ ซึ่งการผสมผสานจะเป็นการปรับของเก่าให้เข้ากับของใหม่และปรับของใหม่ให้เข้ากับของเก่า โดยการยืมเอาวัฒนธรรมของคนพื้นราบเข้ามา

การผสมผสานทางวัฒนธรรมการแต่งกาย โดยการยืมวัฒนธรรมการแต่งกายของคนพื้นราบเข้ามานี้ก็เพื่อสนองตอบความต้องการของตนเอง เพื่อให้เกิดความสะดวกสบาย มีความทันสมัย มีความเจริญ กลุ่มคนในหมู่บ้านต้องการสร้างภาพพจน์ใหม่ ๆ เข้ามา เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีขึ้นในด้านจิตใจ และจากความคิดในอีกด้านหนึ่งของคนในชุมชน ก็ยังคงพยายามที่จะอนุรักษ์การแต่งกายแบบดั้งเดิมชุดประจำเผ่าของตนเอาไว้ แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปบ้างก็ตามที่ ด้วยเหตุผลก็คือ การที่ได้สวมใส่เครื่องแต่งกายประจำเผ่าและนำเครื่องเงินมาประดับตกแต่งนั้น หมายถึงการได้แสดงออกถึงฐานะของผู้สวมใส่ ผู้ที่ได้แต่งกายชุดประจำเผ่าและประดับเครื่องเงินครบเครื่องนั้น ก็แสดงว่าเป็นครอบครัวที่มีฐานะดี ทำให้การแต่งกายชุดประจำเผ่ายังคงมีอยู่ คนในชุมชนยังคงมีการสวมชุดแต่งกายแบบเดิมอีก แม้ว่าโอกาสที่สวมใส่จะนาน ๆ ครั้งก็ตามที่ หรือแม้ว่าต้องหาซื้อมาสวมใส่ในราคาที่แพงขึ้นก็ตาม

สิ่งสำคัญของการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายดังกล่าว เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการเลือกรับ การเลือกรับก็จะอยู่ภายใต้บริบท ปัจจัยและเงื่อนไขของสังคม เช่น การอพยพเคลื่อนย้ายหมู่บ้านและเข้ามาอยู่ใกล้ชุมชนพื้นราบมีการติดต่อกันระหว่างคนในหมู่บ้านกับคนพื้นราบ โดยเฉพาะเมื่อการคมนาคมที่สะดวกสบายมากขึ้น

การเลือกรับวัฒนธรรมการแต่งกายแบบคนพื้นราบเข้ามาในชุมชนพญาทองผ่านช่วงระยะเวลาาน ดังนั้นก็จะเป็นการยากที่จะบอกได้ชัดเจนว่าการเริ่มต้นสวมใส่ชุดแต่งกายแบบคนพื้นราบเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อใด

นายจะแต่ จองแด อายุ 64 ปี ได้กล่าวว่า “เกิดมาก็เห็นพ่อแม่ใส่เสื้อผ้าแบบคนพื้นราบแล้ว”

การเลือกรับเกิดขึ้นเนื่องจากการเดินทางไปมาติดต่อกับคนพื้นราบอยู่เสมอ ๆ ทั้งการออกไปติดต่อกับค้าขาย การออกไปรับจ้างทำงาน การออกไปเรียนหนังสือ โดยกลุ่มคนในสังคมเห็นว่ามิประโยชน์มาก และสามารถที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้การแต่งกายชุดประจำเผ่าในโอกาสพิเศษ หรือในพิธีกรรมของหมู่บ้านในปัจจุบัน มีลักษณะการเปลี่ยนแปลง โดยปรับเปลี่ยนจากเดิมเล็กน้อย การแต่งกายที่อดีตชาวมูเซอบ้านพญาทอง นิยมสวมชุดประจำเผ่าที่มีสีดำเป็นสีพื้นทั้งผู้ชายและผู้หญิง จะมีการใช้ผ้าสีอื่น ๆ เช่น สีฟ้า สีน้ำเงิน เป็นสีพื้นเพิ่มเข้ามา แต่แถบสีแดงบนตัวเสื้อก็ยังคงมีเหมือนเดิม แต่จะมีการเพิ่มสีสันต่าง ๆ ของเสื้อผ้าให้หลากหลายขึ้น ซึ่งชาวบ้านบอกว่าลักษณะการแต่งกายชุดเผ่าที่ปรับเปลี่ยนจากเดิมเล็กน้อยเป็นความพอใจส่วนบุคคล ใครจะเลือกใส่อะไร สีสอะไร เนื้อผ้าอย่างไรก็ไม่มีใครบังคับ มีการประดับตกแต่งเสื้อผ้าแบบต่าง ๆ แต่ยังคงไว้ด้วยรูปทรงเหมือนเดิม ตามเอกลักษณ์ของชาวมูเซอแดง ลักษณะการแต่งกายชุดประจำเผ่ามูเซอแดงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นภาพได้ไม่ชัด ตามความรู้สึกของชาวบ้าน ก็ยังคงเห็นว่าชุดการแต่งกายที่ปรับเปลี่ยนจากเดิมเล็กน้อยนี้ ยังคงเป็นชุดประจำเผ่าของพวกเขาที่ต้องใส่ในโอกาสสำคัญหรือโอกาสพิเศษ

2. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง

2.1 การสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงในแบบดั้งเดิม

ที่ตั้ง หมู่บ้านของชาวมูเซอแดงในอดีต จะสร้างกันอยู่อย่างกระจัดกระจาย ไม่เป็นระเบียบและสร้างอย่างง่าย ๆ เพราะชอบโยกย้ายถิ่นฐานที่ทำกินอยู่เสมอ โดยจะตั้งบ้านเรือนอยู่บนพื้นที่สูงในหุบเขาบ้าง หรือตามที่ลาดบนไหล่เขาซึ่งมียอดเขาสูงล้อมรอบเช่นเดียวกันกับชาวเขาเผ่ามูเซอกลุ่มอื่นๆ ชาวมูเซอจะไม่นิยมการสร้างบ้านแบบคนพื้นราบ ต่อมาในระยะหลังก็นิยมสร้างบ้านเรือนกันเป็นกระจุก แต่ก็ไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปลูกบ้านจะเลือกพื้นที่บริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำและใกล้ป่า การย้ายบ้านมีสาเหตุหลายประการ อาทิ เมื่อมีคนในหมู่บ้านเจ็บป่วยเป็นจำนวนมาก ก็จะทำการย้ายถิ่นฐานหรือทำไร่

ไม่ได้ผลก็จะย้ายจากภูเขาถูกโน้นมาถูกนี้ โดยจะทำการตัดไม้ ถากถางป่าไปเรื่อย ๆ และอาจจะย้ายกลับมาอยู่ที่เดิมอีกก็เป็นได้หากเมื่อเวลาผ่านไปหลาย ๆ ปี

วัสดุ ในอดีตวัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงนั้น ล้วนแต่เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่และไม้เนื้อแข็งโดยจะช่วยกันไปตัดในป่าใกล้ ๆ หมู่บ้านหมู่บ้านก็จะหาแถวบริเวณรอบหมู่บ้าน

ลักษณะบ้าน บ้านของชาวมูเซอแดง จะเป็นบ้านแบบยกพื้นสูงมีใต้ถุน ซึ่งจะใช้เป็นที่พักเก็บ เป็นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ หรือหมู เป็นต้น เสาบ้านก็จะใช้ไม้เนื้อแข็งที่ตัดมาจากป่าใกล้ ๆ หมู่บ้าน พื้นที่ฟากผนังเป็นฟาก มีประตูบ้านเพียง 1 บาน อาจทำด้วยไม้แผ่นกระดานหรือไม้ไผ่เป็นถ้ำ สำหรับหลังคา ชาวมูเซอใช้วิธีการมุงฟ่อนทับกันหนาแน่น ซึ่งชาวบ้านบอกว่าวิธีการมุงหลังคาแบบนี้ทำให้มีความคงทนถาวร สามารถใช้งานได้นานกว่าการมุงด้วยแบบอื่น

ตัวบ้านของชาวมูเซอแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

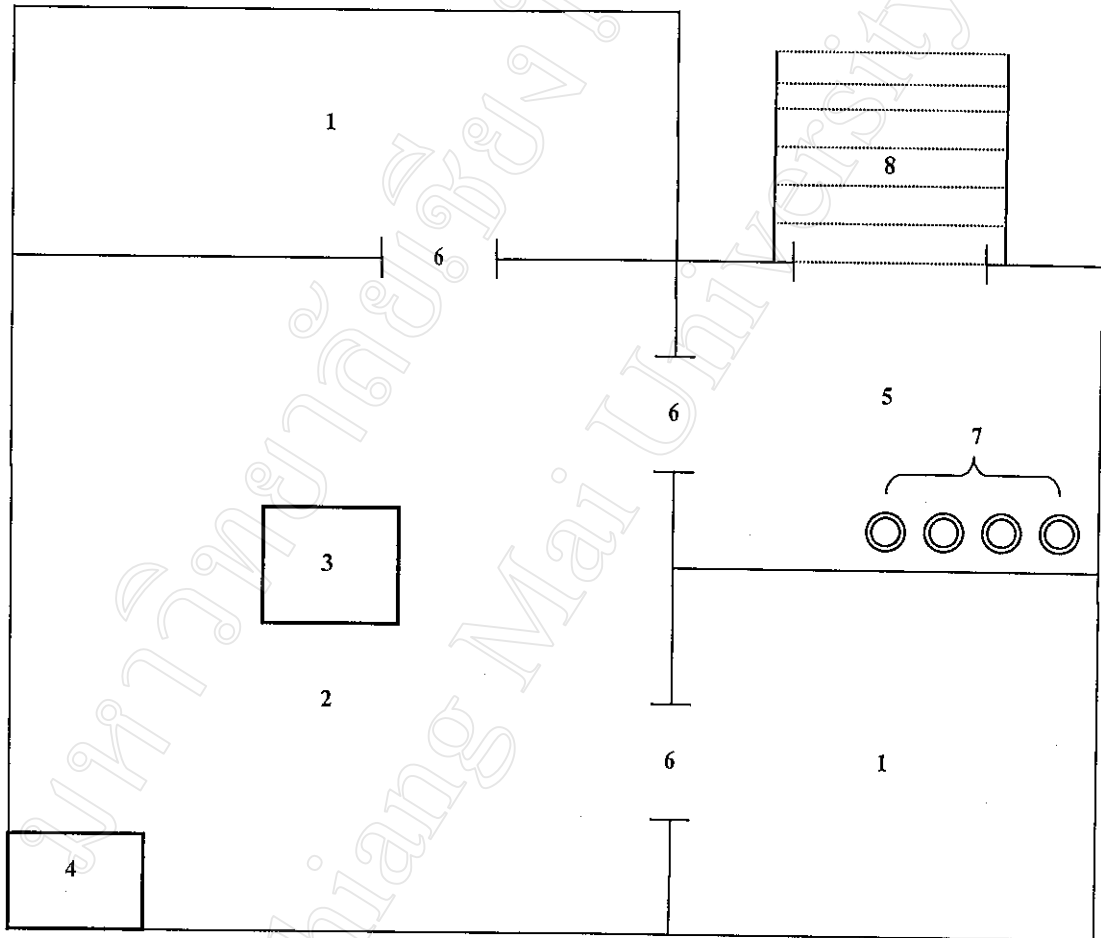
1. ตอนหน้า จะเป็นชานบ้านนอกชายคา ปลูกด้วยไม้ฟาก มีบันไดเป็นท่อนพาดยาวจากบันไดขึ้นไปสู่ตัวบ้านซึ่งตรงที่จะเป็นที่พักสำหรับเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ เป็นที่เก็บกระบอกน้ำดื่ม

2. ตอนหลัง จะเป็นห้องสี่เหลี่ยม กว้างประมาณ 3-4 เมตร มีฝาทำด้วยฟาก ฐานอยู่รอบทุกด้านและตรงกลางห้องจะมีเตาไฟ 1 เตา ก่อสร้างด้วยดินอยู่กลางห้องสำหรับทำอาหารซึ่งจากการสังเกตเห็นว่า การต้มอาหารสำหรับเลี้ยงสัตว์ เช่น อาหารหมู ก็จะนำมาตั้งบนเตาไฟในบ้าน บริเวณรอบๆเตาไฟจะเป็นที่นอนสำหรับสมาชิกภายในครอบครัว และในขณะที่เข้านอนก็อาจใช้เป็นที่พักด้วย ซึ่งในการเข้าชุมชนของผู้วิจัยก็ได้พักอาศัยหลับนอนข้างเตาไฟนั่นเองสำหรับในบางบ้านมีการกั้นห้องนอนเล็กๆไว้ 1 ห้อง

สำหรับหัวหน้าครอบครัวหรือในบางบ้านอาจมีการสร้างบ้านขนาดใหญ่โตกว่าหลังอื่น เช่น บ้านของหัวหน้าหมู่บ้าน หรืออาจจะมีการกั้นห้องเพิ่มมากกว่า 1 ห้องก็ได้ บ้านของมูเซอจะไม่มีหน้าต่าง ซึ่งทำให้มืดทึบเมื่อก่อไฟก็ทำให้วันตลบอบอวนอยู่ตลอดเวลา

สิ่งสำคัญในการสร้างบ้านเรือนแบบดั้งเดิมของชาวมูเซอแดง คือ การที่คนในหมู่บ้านต่างมาช่วยกันออกแรงในการสร้างบ้านเรือน แสดงให้เห็นถึงพลังแห่งความสามัคคีของคนในชุมชนที่มีต่อสมาชิกภายในหมู่บ้านของตน ต่างก็ช่วยเหลือกันและกัน เป็นการขอแรงกันโดยที่ไม่ต้องมีการว่าจ้างแต่อย่างใด บ้านที่สร้างก็จะเป็นบ้านหลังเล็กๆ สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลัก ภายใน 1 วัน ผู้เป็นเจ้าของบ้านก็จะเป็นผู้ทำอาหารเลี้ยงชาวบ้านมือกลางวัน และบริการน้ำดื่ม น้ำชาดื่ม

รูปที่ 14 บ้านสำหรับครอบครัวใหญ่ของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงแบบดั้งเดิม

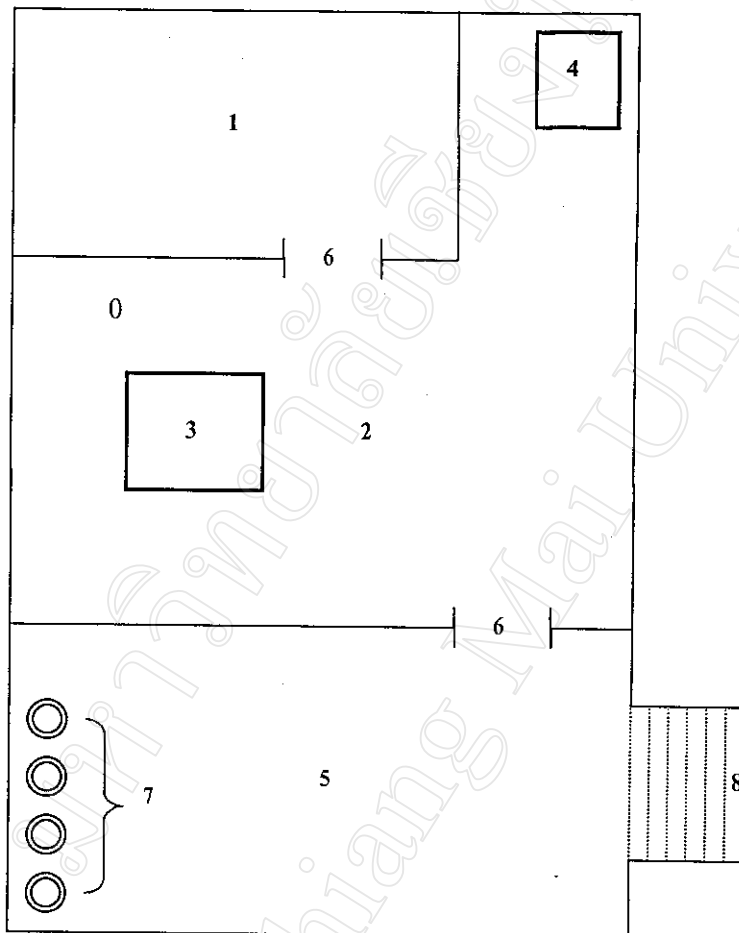

1. ห้องนอน	5. ฆานบ้าน
2. ห้องรับแขก	6. ประตู
3. เตาไฟ	7. ที่เก็บกระบอกน้ำ
4. หิ้งผี	8. บันได

ที่มา : จากการสำรวจบ้านเรือนและการสัมภาษณ์ชาวเขาเผ่ามูเซอแดง

หมู่บ้านพญาทอง พ.ศ. 2540

รูปที่ 15 บ้านสำหรับครอบครัวเล็กของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงแบบดั้งเดิม

1. ห้องนอน	5. ครัว
2. ห้องรับแขก	6. ประตู
3. เตาไฟ	7. ที่เก็บกระบอกน้ำ
4. หิ้งผี	8. บันได

ที่มา : จากการสำรวจบ้านเรือนและการสัมภาษณ์ชาวเขาเผ่ามูเซอแดง
หมู่บ้านพญาทอง พ.ศ. 2540

2.2 การสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงในปัจจุบัน

ปัจจุบันชาวเขาเผ่ามูเซอแดงบ้านพญาทอง ได้มาปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นชุมชน หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 52 หลังคาเรือน โดยได้ตั้งหลักปักฐานกันอยู่อย่างถาวร ไม่ได้มีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเหมือนดังในอดีตอีกต่อไป แต่ลักษณะการสร้างบ้านเรือนก็ยังดูไม่ค่อยเป็นระเบียบนัก สิ่งที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันคือ รั้วบ้าน มีบางครอบครัวที่ได้สร้างรั้วกันบริเวณเขตบ้านของตน แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

มีบางบ้านที่ปลูกสร้างบ้านตามแบบอย่างคนไทยพื้นราบ คือ หลังคามุงด้วยกระเบื้องหรือสังกะสี ฝาบ้านและพื้นบ้านก็เปลี่ยนเป็นไม้กระดาน การวางตำแหน่งของเตาไฟก็อาจเปลี่ยนไปให้ออกมาอยู่อีกส่วนแยกออกจากเรือนนอน

การปรับเปลี่ยนรูปแบบจากเดิมนี้นี้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในปัจจุบัน การปลูกสร้างบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่ยังนิยมมุงหลังคาด้วยคา แต่รูปแบบวิธีการมุงได้เปลี่ยนไป ไม่ได้เอาฟ่อนคาวางไว้ซ้อนทับกันเหมือนแต่ก่อนคาที่ใช้มุงนั้นจะใช้วิธีการ “ไพคา” นั่นก็คือ ตัดต้นหญ้าคาตั้งแต่โคนต้น นำมาตากแดดให้แห้ง หลังจากนั้นก็นำมาสานมัดติดกับไม้ไผ่ที่เหลาเป็นแท่งเล็ก ๆ ยาว ๆ ใช้เชือกหรือฟางมัดให้แน่น จนเป็นแผ่นบาง ๆ ความกว้าง $\frac{1}{2}$ เมตร ยาว $1\frac{1}{2}$ เมตร ซึ่ง “ไพคา” แบบนี้ชาวบ้านจะใช้เวลาว่างในการทำขึ้นมาหรือบางที่ชาวบ้านก็จะออกไปซื้อนอกหมู่บ้านที่คนพื้นราบทำขายไพคาสำเร็จรูปนี้จึงสะดวกในการนำมาใช้มาเป็นส่วนประกอบในการทำหลังคาบ้าน

ข้อดีของการมุงหลังคาด้วยวิธีนี้ คือสะดวก ประหยัดเวลา หากชำรุดหลังคารั่วก็สามารถจะซ่อมแซมได้ง่าย แต่ข้อเสียคือ ไม่ค่อยคงทนถาวร น้ำอาจจะรั่วได้ง่ายกว่าการมุงหญ้าคาด้วยวิธีเก่า ซึ่งเมื่อเทียบระยะเวลาที่ใช้ไปนาน ๆ การมุงหลังคาด้วยวิธีเก่าจะมีอายุการใช้งานที่ยาวนานกว่าคงทนถาวร แต่ชาวบ้านก็ได้ให้เหตุผลในการปรับเปลี่ยนวิธีการมุงหลังคาแบบใหม่นี้ว่าเป็นการประหยัดหญ้า ซึ่งในปัจจุบันหญ้าหายาก ถ้าซื้อจะมีราคาแพง ดังนั้นบ้านทุกหลังในหมู่บ้านพญาทองจะมุงหลังคาด้วยวิธีแบบใหม่ทั้งหมด

สำหรับการมุงหลังคาด้วยวิธีแบบเก่านั้น จะมีให้เห็นที่ศาลาพักร้อนหน้าโรงเรียนท่าเวียงผา หมู่บ้านพญาทองเท่านั้น

ลักษณะบ้านเรือนของชาวบ้านพญากอง ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะเด่น ๆ คือ

ลักษณะที่ 1 รูปแบบการปลูกเรือนแบบเดิม คือ ฝาผนังทำด้วยฟาก หลังคามุงด้วยหญ้าคา (ใช้วิธีการไผคา)

- ในหมู่บ้านมีจำนวน 38 หลังคาเรือน (ดูรูปที่ 16)

ลักษณะที่ 2 การปลูกเรือนแบบฝาเรือน ทำด้วยไม้แผ่นหลังคามุงด้วยไผคา

- ในหมู่บ้านมีจำนวน 10 หลังคาเรือน (ดูรูปที่ 17)

ลักษณะที่ 3 การปลูกเรือนแบบฝาเรือนทำด้วยไม้แผ่น หลังคามุงด้วยกระเบื้องและสังกะสี

- ในหมู่บ้านมีจำนวน 4 หลังคาเรือน (ดูรูปที่ 18)

การสร้างบ้านเรือนในลักษณะที่ 1 นี้ เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากในหมู่บ้าน 38 หลังคาเรือน ซึ่งจากการที่ได้พูดคุยกับชาวบ้านในช่วงระยะเวลาของการทำวิจัยได้ทราบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะสร้างบ้านไม้ ทุกคนเข้าใจว่าบ้านไม้เป็นการสร้างบ้านของคนพื้นราบแต่ทุกคนก็อยากจะมี ซึ่งก็มีหลายครอบครัวที่ได้เตรียมไม้แผ่นเก็บสะสมไว้ใต้ถุนเรือน โดยหวังว่าเมื่อวันหนึ่งเขาเก็บเงินได้พอแล้วเขาก็จะจ้างคนเมืองมารับเหมารสร้างบ้านของตน ซึ่งมีแนวโน้มที่คนในหมู่บ้านกลุ่มนี้จะสร้างบ้านไม้ต่อไปในอนาคต

การปลูกเรือนในลักษณะที่ 2 คือ ฝาเรือนทำด้วยไม้แผ่น แต่หลังคามุงด้วยหญ้าคาเป็นกลุ่มที่มีมากรองลงมา จำนวน 10 หลังคาเรือน

นางนาอื้อ จะกำจอง อายุ 50 ปี ซึ่งมีบ้านในลักษณะที่ 2 เล่าถึงความเป็นมาของการปลูกบ้านว่า “ปลูกบ้านมาหลายปีแล้ว บ้านหลังเดิมมันหลังเล็ก อยู่กันหลายคนไม่พอ มันแคบอยากได้บ้านไม้แบบคนเมือง แต่ไม่มีเงินซื้อกระเบื้องและสังกะสี ก็เลยใช้มุงด้วยหญ้าคาแบบเก่าและใช้ไม้แผ่นทำเป็นผนัง ไม่ได้จ้างคนเมืองมาปลูกแต่สร้างกันเอง มีเพื่อนมาช่วย ใช้เวลาปลูกสร้าง 4 วันก็เสร็จเรียบร้อย”

การสร้างบ้านไม้ในลักษณะที่ 2 นี้ ชาวบ้านจะทำการปลูกสร้างเอง โดยรูปแบบการปลูกสร้างจะไม่ซับซ้อน โครงสร้างภายในและภายนอกจะเป็นรูปแบบเดิมของเผ่ามูเซอแดง เป็นการเลือกรับเอาวัฒนธรรมของคนพื้นราบเข้ามาให้ผสมกลมกลืนกันวัฒนธรรมแบบเก่า ทั้งนี้ก็เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ที่อยู่อาศัยและค่านิยมใหม่ที่เข้ามา ซึ่งทั้งหมดนี้ก็ตั้งอยู่บนเงื่อนไขและปัจจัยที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว

การปลูกเรือนในลักษณะที่ 3 ยังเป็นส่วนน้อยในหมู่บ้านพญาทอง คือจำนวน 4 หลังคาเรือน ฝาเรือนทำด้วยไม้แผ่นหลังคามุงด้วยกระเบื้องและสังกะสี

กลุ่มนี้ในสายตาชาวบ้านมองว่าเป็นบ้านที่มีฐานะดี เช่น คำพูดที่บอกว่า “เขามีเงินมากเขาก็สร้างได้” “คนมีเงินทำอะไรก็ง่ายไปหมด”

ปู่จ๋อง ซึ่งปลูกบ้านในลักษณะที่ 3 นี้ ก็ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ปลูกบ้านแบบนี้มันสะดวกสบาย แข็งแรง ไม่ต้องกลัวว่าฝนจะรั่ว เวลาที่หมู่บ้านมีงานประเพณี ก็จะมีที่รับรองแขกได้ ไม่อายใคร”

รูปที่ 16 การปลูกบ้านเรือนแบบเดิม

- ลักษณะที่ 1 รูปแบบการปลูกเรือนแบบเดิม คือ ฝาผนังทำด้วยฟาก หลังคามุงด้วยหญ้าคา (ใช้วิธีการไพคา)
- ในหมู่บ้านมีจำนวน 38 หลังคาเรือน

รูปที่ 17 การปลูกบ้านเรือนแบบฝาเรือนทำด้วยไม้แผ่น หลังคามุงด้วยใบคา

ลักษณะที่ 2 การปลูกเรือนแบบฝาเรือนทำด้วยไม้แผ่น หลังคามุงด้วยไพลา
- ในหมู่บ้านมีจำนวน 10 หลังคาเรือน

รูปที่ 18 การปลูกเรือนแบบฝาเรือนทำด้วยไม้แผ่น หลังคามุงด้วยกระเบื้องและสังกะสี

ลักษณะที่ 3 การปลูกเรือนแบบฝาเรือนทำด้วยไม้แผ่น หลังคามุงด้วยกระเบื้องและสังกะสี
- ในหมู่บ้านมีจำนวน 4 หลังคาเรือน

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของบ้านเรือนจากอดีตมาถึงปัจจุบันใน 3 ลักษณะ พบว่าการปลูกสร้างบ้านเรือนในหมู่บ้านพญาทองจะมีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป มีการก่อสร้างดัดแปลง ต่อเติมอย่างช้า ๆ ทำให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงได้ไม่ชัดเจนเท่ากับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบอื่น

ประมาณปี พ.ศ. 2528 นายจะหิย จะกำจง เป็นบุคคลที่มีฐานะทางการเงินในระดับที่ดี ได้ทำการสร้างบ้านเรือนแบบคนพื้นราบในหมู่บ้านของตนเองก่อนเป็นคนแรก ซึ่งการสร้างได้นำไม้แผ่นมาเป็นส่วนประกอบในการทำผนังบ้าน ทำประตู ทำบันได และมุงหลังคาด้วยกระเบื้อง โครงสร้างรูปแบบของตัวบ้านจะเป็นแบบเดิมรูปแบบเก่า ยังมีครัวอยู่กลางบ้านเหมือนเดิม ผู้วิจัยได้พุดคุยกับที่บ้านของนายจะหิยในคำวันหนึ่ง ซึ่งขณะนั้นนายจะหิยไม่ได้พักอยู่ที่บ้านนางนาถ อายุ 22 ปี ลูกสาวของนายจะหิยเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า พ่อตัวเองเป็นคนสร้างบ้านไว้ให้ อยากให้ทุกคนในบ้านอยู่สุขสบาย เพราะพ่อออกไปค้าขายที่นอกหมู่บ้านอยู่เป็นประจำ

จากการสร้างบ้านเรือนแบบคนพื้นราบ ก็ต้องไปจ้างคนพื้นราบเข้ามาสร้างให้ค่าแรงแล้วแต่จะมีการตกลงกัน ราคา 30,000 - 60,000 บาท หรืออาจมากกว่านั้นแล้วแต่จะตกลงราคากัน

นายยะโหล ก็เป็นอีกบุคคลหนึ่งในชุมชนที่สร้างบ้านเรือนของตนเองเป็นบ้านไม้แบบคนพื้นราบ (ลักษณะที่ 3) ผนังบ้าน พื้นบ้าน ทำด้วยไม้แผ่น หลังคามุงด้วยกระเบื้อง เป็นบ้านไม้หลังใหญ่ที่สุดในหมู่บ้าน โดยทำเป็นห้องเล็ก ๆ อีกห้องแยกออกมาจากตัวเรือนให้เป็นคนละส่วนกัน นายยะโหลกล่าวว่าบ้านหลังนี้ใช้เงินในการสร้างหลายหมื่นบาท

จากการพูดคุยและสอบถามชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องของการสร้างบ้านของพวกเขาได้ให้คำตอบว่า อยากมีบ้านใหม่ อยากได้บ้านหลังใหญ่ ซึ่งพวกเขาก็ต้องรอขายพืชไร่เสียก่อน เป็นความหวังว่าหากขายพืชไร่ได้ราคาดีก็คงจะทำให้มีกำไรมากพอที่จะนำมาปรับปรุงสร้างบ้านใหม่ได้

นายพาโบ อายุ 17 ปี บอกว่า “ฝันอยากมีบ้านแบบคนเมือง เพราะว่าสวยดี และก็ไม่ร้อนด้วย”

ชาวบ้านในชุมชนได้เลือกรับการสร้างบ้านเรือนแบบใหม่เข้ามาเอง ประเด็นที่น่าสนใจคือรูปแบบใหม่ของบ้านที่นำเข้ามา จะสร้างขึ้นมาใช้ไม้เป็นส่วนประกอบ

หลักนั้นก็เพราะว่าชาวบ้านพยายามใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นหาง่าย พวกเขาสามารถที่จะตัดไม้ได้จากในป่าและแรงงานที่ใช้ก็คือคนในครอบครัว

พ่อหลวง กล่าวว่า “ที่จริงแล้วอยากได้บ้านที่สร้างด้วยปูน แต่ว่าค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง ค่าวัสดุนั้นแพง ดังนั้นเมื่อมีเงินไม่มากก็ต้องสร้างบ้านไม้ไปก่อน”

นายจะคือ อายุ 26 ปี กำลังสร้างบ้านไม้หลังใหม่ เป็นแบบคนพื้นราบ (ลักษณะที่ 3) กล่าวว่า เป็นคนออกแบบแปลนการสร้างบ้านด้วยตนเอง เคยไปบ้านคนพื้นราบบ่อย ๆ ก็เลยจำเอามาสร้างบ้านของตนเอง ช่วงที่สร้างบ้านให้ก็เป็นคนพื้นราบเข้ามารับเหมาก่อสร้าง

การนำวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนของคนพื้นราบเข้ามานั้นมีข้อจำกัดมากมายคือ ต้องจ้างช่างจากภายนอกเข้ามาซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมาก ดังนั้น จึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันเท่าที่จะทำได้ และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไม่มากนัก จะนำบางส่วนเข้ามาเท่านั้น วิธีแบบเก่า การกิน การนอน ยังคงอยู่บนบ้านจะเห็นได้ว่ารูปแบบภายในยังคงเป็นเหมือนเดิม การสร้างเตาไฟหรือครัวก็ยังคงอยู่ภายในบ้านเหมือนเดิม

จากการที่ได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งอยู่ในหมู่บ้านพญาทองปัจจุบัน เป็นการทำให้มีการสร้างที่อยู่อาศัยของตนเอง ให้มั่นคงมากขึ้นจะสังเกตได้ว่ามีบางบ้านจะสร้างรั้วขึ้นล้อมรอบบ้านของตนเองเพื่อให้มีความเป็นส่วนตัวซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนพื้นราบ

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนของชุมชนชาวเขาเผ่ามูเซอแดงบ้านพญาทองในปัจจุบันมี 3 แบบ คือ

- การปลูกเรือนแบบเดิม โครงสร้าง ส่วนประกอบต่าง ๆ วัสดุ เหมือนเดิม ฝาผนังและพื้นทำด้วยฟาก เปลี่ยนจากเดิมเล็กน้อยคือ หลังคาจะใช้วิธีการไผคาแทนการพับซ้อนกันแบบดั้งเดิม มี 38 หลังคาเรือน

- การปลูกเรือนแบบฝาเรือนทำด้วยไม้แผ่น หลังคามุงด้วยวิธีการไผคา รูปแบบโครงสร้างส่วนต่าง ๆ ของบ้านเหมือนเดิม 10 หลังคาเรือน

- การปลูกเรือนแบบคนพื้นราบ ฝาเรือนทำด้วยไม้แผ่น หลังคามุงด้วยกระเบื้องสังกะสี โครงสร้างตัวบ้านเปลี่ยนรูปแบบไม่มี 4 หลังคาเรือน

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การสร้างบ้านเรือนของชุมชนชาวเขาบ้านพญาทอง ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะโครงสร้างภายนอกเท่านั้น รูปแบบโครงสร้างภายในบ้านเรือนส่วนใหญ่จะยังคงเป็นแบบเดิม แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้รูปแบบโครงสร้างบ้านจะเปลี่ยนแปลงไปแต่วิถีชีวิตเดิมยังคงดำรงอยู่

2.2 รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่า

มูเซอแดง

จากการศึกษาวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง บ้านพญาทองทั้งในแบบดั้งเดิมและในแบบปัจจุบัน สามารถจำแนกได้เป็น 3 แบบ แบบที่ 1 (รูปที่ 16) เป็นรูปแบบเดิม แบบที่ 2 (รูปที่ 17) เป็นแบบที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย และแบบที่ 3 (รูปที่ 18) เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง คือ ทำตามแบบอย่างคนพื้นราบ

จากการวิเคราะห์ ถึงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม พบว่า รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงบ้านพญาทอง ดังกล่าว มี 2 ลักษณะ คือ แบบที่ 2 การเปลี่ยนแปลงเป็นแบบปรับเปลี่ยนจากเดิมเล็กน้อย เป็นการเปลี่ยนฝาบ้านจากฟากที่ทำด้วยไม้ไผ่ ไปเป็นไม้แผ่น ส่วนภายในไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนแบบที่ 3 นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเลียนแบบ คือ สร้างบ้านตามแบบคนพื้นราบ ช่วงที่สร้างบ้านก็เป็นคนพื้นราบ เจ้าของบ้านแบบที่ 3 นี้ จะเป็นผู้มีฐานะ เป็นผู้นำที่ติดต่อกับคนพื้นราบและทางราชการอยู่เป็นประจำ จึงเอาแบบอย่างของคนพื้นราบมาสร้าง

อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาในภาพรวมแล้ว การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างบ้านเรือน ถือได้ว่ายังมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับบ้านทั้ง 3 แบบ แบบที่ 1 และ 2 อาจกล่าวได้ว่ายังเป็นแบบเดิมอยู่ ส่วนแบบที่ 3 ที่เปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงนั้นก็มีเพียง 4 หลังคาเรือนเท่านั้น

3. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง

3.1 การบริโภคของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงแบบดั้งเดิม

แต่เดิมชาวมูเซอจะนิยมการบริโภคเรื่องของอาหารการกินอย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน การทำกับข้าวแต่ละมื้อประกอบไปด้วยกับข้าวเพียงหนึ่งหรือสองชนิดเท่านั้น

กับข้าวของมุเซอจะปรุงอย่างง่าย ๆ นิยมทานรสเผ็ดและเค็ม บางมื้อมีพริกตำใส่เกลือ อาจมีผักสดแกล้ม เช่น ผักชี ต้นหอม ถั่วฝักยาว ผักกาดหรือกระเทียม บางมื้ออาจมีผักต้มใส่เกลือหรือพริกซึ่งอาจจะมีเนื้อสัตว์ป่าใส่เพิ่มเติม เนื้อสัตว์ป่านั้นอาจใช้วิธีคั่วกับพริกที่ตำจนละเอียด ส่วนประกอบที่ผสมตำรวมกับพริกมีรากผักชี กระเทียม และเกลือเป็นแค่เครื่องปรุงรส

แหล่งอาหารที่ได้มามีอยู่ 2 แหล่ง คือ

1. การปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์ ไว้รับประทานเอง เช่น ผักกาด ผักชี พริก กระเทียม ข้าว โดยจะปลูกกันในไร่ของตนเอง เป็นการปลูกตามฤดูกาล สัตว์ที่เลี้ยงไว้เป็นอาหาร เช่น หมู ไก่ จะเลี้ยงไว้ตามไถ่ขุนบ้าน ให้ออกหากินเอง

2. การหาของป่าเป็นอาหาร ตามฤดูกาล โดยหาในป่าใกล้ ๆ หมู่บ้านนั่นเอง เช่นหน่อไม้ เห็ด ไข่มดแดง แมงมัน ไก่ป่า เป็นต้น

สิ่งสำคัญในเรื่องวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการรับประทานของชาวมุเซอในอดีตนั้นก็คือ วิธีการรับประทานอย่างเรียบง่าย ๆ ง่าย ๆ ไม่สุรุยสุรายุ่มเฟือยในการรับประทาน มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้เพื่อบริโภคเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจจะมีมากเพียงพอเพื่อใช้แลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นๆ ด้วยซ้ำ อาหารที่เป็นเนื้อสัตว์นอกจากสัตว์ป่าที่ล่ามาได้จะรับประทานหรือนำมาประกอบอาหารในโอกาสพิเศษ ๆ เท่านั้น นอกจากนี้จะไม่นิยมซื้ออาหารสำเร็จรูปมาบริโภค แต่จะรับประทานพืชผักที่ปลูกเองหรือหาได้จากในป่าใกล้ ๆ หมู่บ้านเท่านั้น ทั้งนี้เหตุผลประการหนึ่งก็คือ เนื่องจากในอดีตมีการติดต่อค้าขายกับสังคมภายนอกยังไม่มากนักเอง

ข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักของชาวมุเซอก็เช่นเดียวกันจะนิยมการปลูกข้าวไร่ ตามลักษณะของภูมิประเทศ ข้าวที่รับประทาน คือ ข้าวเจ้าเป็นหลัก ข้าวเหนียวจะปลูกไว้เพียงเล็กน้อยสำหรับเก็บไว้ทำขนมในเทศกาล ขนมประจำเผ่ามุเซอเรียกว่า “ข้าวปุก” ชาวบ้านจะไม่ซื้อข้าวจากภายนอกชุมชนเลย จากการพูดคุยกับชาวบ้าน ชาวบ้านบอกว่าการปลูกข้าวในอดีตของแต่ละครัวเรือนจะเพียงพอสำหรับการบริโภคตลอดทั้งปี การดำข้าวของมุเซอจะเป็นหน้าที่ของผู้หญิง หรือแม่บ้านเป็นหลักและมักจะดำในเวลาเช้าหรือค่ำ การดำข้าวก็จะดำไว้แค่พอสำหรับสมาชิกในครอบครัวรับประทานในแต่ละวันเท่านั้น

รูปที่ 19 การเลี้ยงสัตว์ไว้คั่นบ้าน

การเลี้ยงสัตว์สำหรับใช้ในพิธีกรรมและการบริโภคภายในครัวเรือน

3.2 การบริโภคของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงในปัจจุบัน

ปัจจุบันข้าวก็ยังคงเป็นอาหารหลักของชาวมูเซอแดงบ้านพญาทองเหมือนเดิมโดยจะรับประทานข้าวเจ้า ซึ่งเป็นข้าวซ้อมมือ จะตำมาจากครกกระเดื่องที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านก็ยังคงเห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการบริโภค แต่ก็มีบางครัวเรือนเหมือนกันที่รับประทานข้าวมาจากโรงสี โดยนำข้าวเปลือกของตัวเองไปที่โรงสีของคนพื้นราบ นอกหมู่บ้านชาวบ้านเล่าว่า เจ้าของโรงสีจะเก็บแลกเอาไว้ เราก็ได้ข้าวสารของเราคืนมา แต่ถ้าช่วงไหนเศรษฐกิจไม่ดีก็อาจจะต้องเสียเงินเพิ่มเป็นค่าสีข้าวอีกต่างหาก การปลูกข้าวในปัจจุบันก็ไม่เพียงพอดูแลทั้งปีชาวบ้านส่วนหนึ่งก็จะซื้อข้าวจากคนพื้นราบมาบริโภคเพิ่มเติมจากการพูดคุยเห็นว่าชาวบ้านมีปริมาณการปลูกข้าวน้อยลงในแต่ละครัวเรือน แต่จะแบ่งที่สำหรับปลูกพืชอื่น เช่น ขิง

กับข้าวของชาวมูเซอบ้านพญาทองในแต่ละมือ ก็ยังคงประกอบด้วยกับข้าวเพียง 1 หรือสองชนิดเหมือนเดิม กรรมวิธีผลิตการผลิตก็ยังง่าย ๆ

แต่เรื่องวัฒนธรรมการกินที่ได้เปลี่ยนแปลงไป หรือเพิ่มเติมเข้ามาในหมู่บ้านคือเกี่ยวข้องกับการซื้ออาหารหลากหลายชนิดมารับประทาน ได้แก่อาหารแห้งเช่นปลาแห้ง พริกแห้ง ปลาเค็ม ปลาทุ ไข่เป็ด ไข่ไก่ หรืออาหารกระป๋อง เป็นต้น อาหารสดที่นิยมซื้อมาบริโภค เช่น พืชผักต่าง ๆ เนื่องจากชาวบ้านมีการปลูกพืชผักรับประทานน้อยลง พวกเนื้อสัตว์ต่าง ๆ ก็เช่น เนื้อหมู เนื้อวัว เนื้อไก่ การดัดแปลงอาหารที่รับประทานให้มีเครื่องปรุงรสเพิ่มขึ้น เช่น มีการเติมกะปิ และก็น้ำปลาในอาหารบางชนิด และอาจจะเพิ่มส่วนผสมในแกงแบบเดิม เช่น ที่เห็นก็คือเพิ่มมาม่าลงไปแกงไก่ และก็รับประทานอาหารกับข้าวสวย

ในปัจจุบันแหล่งอาหารสำเร็จรูปที่คนในชุมชนสามารถเลือกซื้อได้มีอยู่ 3 แหล่ง คือ

- ออกไปซื้อที่หมู่บ้านคนพื้นราบ คือที่ร้านขายของชำ อาทิ ในหมู่บ้านศรีถ้อย บ้านห้วยส้ม สินค้ามีขายทุกอย่าง กะปิ น้ำปลา เกลือ อาหารกระป๋อง อาหารแห้ง ซึ่งถ้าจะซื้อจะซื้อเป็นจำนวนมาก

- ร้านขายของชำภายในหมู่บ้าน ซึ่งภายในหมู่บ้านพญาทองมีอยู่ 2 ร้านจะขายพวกอาหารแห้งต่าง ไข่ไก่ มาม่า ปลากระป๋อง เป็นต้น ร้านขายของชำนี้ชาวบ้านก็จะใช้บริการตลอดทั้งวัน ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า การซื้อจะเป็นการซื้อทีละน้อย เช่น ซื้อปลากระป๋องทีละ 1 กระป๋อง ไข่ไก่ 1-2 ฟอง

- พ่อค้า แม่ค้าเร่ มาขายของในหมู่บ้าน โดยจะมีเข้ามาขายช่วงเวลาบ่าย 3 โมงเป็นประจำทุกวัน คนที่นำมาขายเป็นผู้หญิงชาวภูเขาสวนในหมู่บ้าน แต่ออกไปแต่งงานกับผู้ชายคนพื้นราบ จะนำของบรรทุกด้วยรถจักรยานยนต์เข้ามาขาย บางครั้งก็จะบรรทุกถยนต์เข้ามา สินค้าที่นำมาขายส่วนใหญ่จะเป็นของสด เช่น พริกเนื้อสัตว์ต่าง ๆ เนื้อหมู เนื้อวัว ผักสดต่าง ๆ เช่น ผักกาด กะหล่ำ พริก ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบัน ชาวบ้านจะไม่ค่อยนิยมปลูกผักไว้รับประทาน อาหารสุก เช่น ขนมน้ำเจียว ซึ่งจะขายดีมาก นอกจากนี้ก็จะมีพวกขนมหวานแบบไทย ๆ อาทิ ขนมนกกล้วยแขก เป็นต้น

นางป๊วย อายุ 34 ปี ซึ่งเป็นแม่ค้าที่เข้ามาขายของในหมู่บ้านพญาทองเล่าว่า “เข้ามาขายของในหมู่บ้านพญาทองวันละ 2 รอบ คือ รอบเช้าและรอบบ่าย โดยจะเริ่มขายของตั้งแต่ปากทางบ้านศรีถ้อยเข้ามา จอดขายตามหมู่บ้านต่าง ๆ ตามรายการและจะถึงบ้านพญาทองเวลาประมาณ 7.00 น. (รอบเช้า) (ช่วงบ่าย) จะเข้ามาถึงหมู่บ้านพญาทองเวลาประมาณ 15.00 น. ของทุกวัน สินค้าที่นำมาขาย มีทั้งของสดของแห้ง ของคาว ของหวาน ผลไม้ อาทิ ข้าวสาร ข้าวเจ้า แยกต่าง ๆ ขนมนกคอก ขนมน้ำเจียว ข้าวต้ม โอวัลติน เนื้อหมู เนื้อวัว ปลาแห้ง ผักสดต่าง ๆ พริกสด พริกแห้ง โดยรายการต่างเหล่านี้จะ เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ตามแต่ที่จะหาซื้อและไปรับมาจากตลาดปากทางบ้านห้วยส้ม แต่มีสินค้าที่เป็นที่นิยมและขายดีทุกวันมาตลอด ได้แก่ ไข่ทอดขายชิ้นละ 5 บาท (เสียบไม้) และก็มีขนมน้ำเจียว ซึ่งทำเองขายชุดละ 5 บาท บางครั้งก็จะแยกขายเฉพาะเส้นด้วย”

สำหรับอาหารที่มีอยู่ในป่า ในไร่ สวนและรอบบ้านก็ยังคงมี คนในชุมชนก็ยังได้ นำมารับประทานกันอยู่ มีทั้งพืชและสัตว์ โดยจะบริโภคกันตามฤดูกาล แต่บางอย่างจะมีให้บริโภคตลอดทั้งปี

นาลา อายุ 15 ปี บอกว่า “หน่อไม้มีมาก เอามาต้มให้สุก ตำพริกกับเกลือ หอมขาว เผาพริกหนุ่ม นึกใส่ เติมน้ำขมิ้น ก็กินได้แล้ว”

ในชีวิตประจำวัน การประกอบอาหารในครัวเรือนแต่ละมื้อจะประกอบขึ้นอย่างง่าย ๆ วันไหนที่ไม่ได้ซื้ออาหารสำเร็จรูปก็จะเก็บหรือหาอาหารจากบริเวณใกล้ ๆ บ้านมารับประทานหรือถ้าวันไหนพ่อบ้านเข้าป่าก็จะมีอาหารป่ามาทาน

- แกลงผักหละ (ขะอม) ประกอบด้วย พริก หอม เกลือ ใส่ปลาแห้งที่ซื้อมาจากแม่ค้า

- แกลงไข่มดแดง ประกอบด้วย พริกแห้ง เกลือ หอมขาว ตะไคร้ ผักชี

- ลาบจิ้นฟาน ประกอบด้วย พริกแห้งตำกับเกลือ หอมขาว ตะไคร้ ใ้
ใบมะกรูด

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในด้านการบริโภคนี้มีการ
เปลี่ยนแปลงที่มีทั้งการเลือกรับ คือ มีการใช้กะปิ มาปรุงอาหารแบบคนพื้นราบ และการ
เอาอย่าง เช่น การรับอาหารกระป๋อง ขนม จากคนพื้นราบที่เข้าไปขายในหมู่บ้าน แต่โดย
ทั่วไปแล้วการบริโภคก็ยังเป็นแบบเดิมอยู่ คือ ได้อาหารจากธรรมชาติ จากการเพาะปลูก
และอาหารจากสัตว์ที่เลี้ยงไว้ โดยการปรุงอาหารจะเป็นไปอย่างเรียบง่ายเป็นหลัก สอดคล้อง
กับวิถีชีวิตของ ชาวเขา

รูปที่ 20 การใช้เตาไฟแบบเก่าในการประกอบอาหาร

ปัจจุบันยังคงใช้เตาไฟแบบเก่าในการประกอบอาหาร
ที่รองภาชนะในการหุงต้มจะมีลักษณะเป็นเหล็ก 3 ขา

รูปที่ 21 ร้านขายของชำในหมู่บ้านพญากอง

มีสินค้าหลายชนิด อาทิเช่น ไข่ไก่ มะม่วง ปลากระป๋อง ขนมถุง ปลาทูเค็ม น้ำมัน
ผงชูรส กระป๋อง น้ำปลา

3.3 รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง

เนื่องจากในอดีตการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านผูกพันอยู่กับธรรมชาติ มีชีวิตที่เรียบง่าย อาหารในชีวิตประจำวันก็จะมาจากป่า ตามไร่นาของตนเองเท่านั้น แต่ในปัจจุบันคนในหมู่บ้านก็มีวิวัฒนาการขึ้นเรื่อย ๆ มีการรับวัฒนธรรมการบริโภคจากคนพื้นราบ เข้ามาในชีวิตประจำวันมากขึ้นเป็นลำดับ และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ

ผลการวิจัยรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการบริโภคของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง บ้านพญาทอง จากการวิเคราะห์ พบว่า รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงมีลักษณะของการผสมผสาน ทางวัฒนธรรม คือ ยังคงมีการนำอาหารที่หาได้จากในท้องถิ่นมาบริโภคกันอยู่ เป็นอาหารตามฤดูกาล ถ้าเป็นพวกสัตว์ เช่น กบ เขียด ไช้ผดแดง ไช้แมงมัน หนอนไม้ไผ่ ถ้าเป็นพวกพืช ก็เช่น หน่อไม้ เห็ด ผักกูด หัวปลี แต่เดิมกรรมวิธีในการปรุงก็จะมีการกวนเกลือเป็นหลัก และได้เพิ่มเครื่องปรุงรสเข้าไป เช่น พริก กะปิ น้ำปลา ผงชูรส ลงไปด้วย แต่กรรมวิธีในการผลิตยังคงเป็นแบบง่าย ๆ เหมือนเดิม ซึ่งรูปแบบนี้เป็นการปรับเปลี่ยนจากเดิมเล็กน้อย ในขณะที่เดียวกันอาหารการกินในวิถีชีวิตแบบเดิมเริ่มเปลี่ยนไป มีกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าเข้ามา มีร้านขายของชำ ที่นำสินค้าในการบริโภคมาขาย ไม่ต้องเข้าป่าล่าสัตว์ก็ได้กินเนื้อหมู เนื้อวัว อาหารทั้งของสดของแห้ง ไช้ไก่ หมู ปลาหู ผักต่าง ๆ เช่น ถั่วฝักยาว ผักกาด พริก ที่มีให้ชาวบ้านเลือกซื้ออย่างมากมาย ซึ่งเมื่อซื้อแล้วก็ยังคงนำไปปรุงเป็นอาหารอีกครั้ง รายการอาหาร เช่น

- ข้าวปลาทูกระป๋อง ส่วนประกอบมี ตำพริก เกลือ หอมขาว หอมแดง
- แกงมาม่า ส่วนประกอบมี ผักกาด พริกหนุ่มขอย ใช้แทนกับข้าว
- น้ำพริกปลาหูเค็ม ส่วนประกอบ หัวปลาทูสับละเอียด พริกขี้หนู พริกเกลือ ตำรวมกัน (ตัวปลาใช้ปรุงแทนกับข้าว)

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลง คือ มีการทดลองซื้ออาหารสำเร็จรูปทั้งคาวและหวานที่พ่อค้าแม่ค้านำมาขาย ซึ่งเมื่อทานแล้วก็เกิดความอยากกินขึ้นมาอีก

นางนาบู่ อายุ 34 ปี เป็นแม่ค้าขายของในหมู่บ้าน บอกว่า “อาหารสำเร็จรูปนี้ไปรับซื้อมาจากตลาดปากทางเข้าห้วยส้มอีกที ก็มีการเปลี่ยนร้านไปเรื่อย ๆ ชาวบ้านบางครั้งถ้าเขาอยากกินอะไร เขาก็จะสั่งให้อามาขาย แต่อาหารที่ขายดีมาตลอดและขายทุกวันก็คือ ไก่ทอดและก๊วยมจีน

คนในชุมชนยอมรับวัฒนธรรมการบริโภคที่เข้ามาใหม่นี้ให้เข้ามาในชุมชนได้อย่างผสมกลมกลืน เป็นการยอมรับทางสังคม อาหารสำเร็จรูปกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตที่จะขาดไม่ได้ เด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ก็จะได้รับประทานอาหารสำเร็จรูปกันเป็นประจำ บางครั้งก็จะพากันนั่งรอรถที่จะเข้ามาขายของ วัฒนธรรมการบริโภคของคนในชุมชนจะยังคงมีวิวัฒนาการต่อไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้จะช้าหรือเร็วมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับปัจจัย เงื่อนไขต่าง ๆ ที่เอื้อและสนับสนุน

ตอนที่ 3 เงื่อนไขรูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขาเผ่ามูเซอแดง

จากการศึกษาถึงปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขาบ้านพญาทอง ในวัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือน และวัฒนธรรมการบริโภค พบว่า มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ทั้งปัจจัยภายในชุมชนเองและปัจจัยจากภายนอกชุมชน

1. เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกาย

ในด้านวัฒนธรรมการแต่งกายมีการเปลี่ยนแปลงมาก โดยได้รับวัฒนธรรมการแต่งกายจากคนพื้นราบเข้ามา เพราะมีความสะดวกสบาย หาซื้อได้ง่าย ราคาถูก คนในหมู่บ้านจะนิยมแต่งกายแบบคนพื้นราบเต็มรูปแบบ มีบ้างที่จะนำชุดแต่งกายแบบคนพื้นราบมานุ่งรวมกับชุดประจำเผ่า สำหรับเครื่องแต่งกายชุดประจำเผ่า จะทำหน้าที่เฉพาะแสดงความเป็นชนเผ่าในพิธีกรรม เช่น ประเพณีกินวอและร่วมในกิจกรรมของทางราชการที่จัดขึ้น เหตุผลที่สำคัญที่ทำให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายในหมู่บ้านพญาทอง ได้แก่

- ค่านิยมของคนในสังคมที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงเข้ามา ทศนคติของคนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายมากที่สุด คนในชุมชนได้รับวัฒนธรรมของคนพื้นราบเข้ามาเพื่อมาตอบสนองความต้องการของตนเอง ความพึงพอใจ มั่นใจ มีความทันสมัย โดยใช้รูปแบบการแต่งกายแสดงถึงความเจริญของตน ทั้งนี้ ก็เพื่อจะลดปมด้อยในความรู้สึกของตนเอง กลุ่มผู้ชาย จะไม่ยอมสวมชุดแต่งกายประจำเผ่าออกไปติดต่อกับภายนอกชุมชน แต่จะสวมชุดแต่งกายแบบคนพื้นราบแทน ซึ่งปัจจุบันในชีวิตประจำวันในหมู่บ้านจะไม่ค่อยเห็นกลุ่มผู้ชายใส่ชุดแต่งกายประจำเผ่าและจากการสอบถามพูดคุยกับกลุ่มของผู้ชายในหมู่บ้านเกี่ยวกับทัศนคติในเรื่องการแต่งกายก็มักจะได้รับคำตอบไปในทิศทางเดียวกันว่า จะรู้สึกไม่มั่นใจในตนเองหากต้องแต่งกายชุดประจำเผ่าแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาที่ต้องพบปะกับ

คนพื้นราบ หากแต่งชุดประจำเผ่า กลัวจะโดนดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนป่าคนดอย ไม่ทันสมัย ไม่มีความเจริญ

พ่อหลวงบ้าน นายจะมู กงดี ได้เคยปรารภกับผู้วิจัยว่า “คนเมืองบ่ได้ผ่อหมู่เฮาเป็นคนหрок คนเมืองจะเรียกหมู่เฮาว่า แมง” ในคำพูดดังกล่าวแสดงถึงความรู้สึกน้อยใจที่เกิดขึ้น (คำว่า แมง เป็นคำสรรพนามเรียกชื่อ ลัตัว)

กลุ่มผู้หญิง ก็ไม่ยอมให้ชุดแต่งกายประจำเผ่าออกไปนอกหมู่บ้าน โดยบอกความรู้สึกว่า ไม่กล้า กลัวคนอื่น ๆ จะมอง จะมีความรู้สึกอายหากต้องใส่ชุดประจำเผ่า

จากความคิดแสดงให้เห็นถึงทัศนคติ ค่านิยมของคนในสังคมที่ยอมรับรูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายจากคนพื้นราบเข้ามาอย่างเต็มรูปแบบ และส่งผลให้เกิดรูปแบบการแต่งกายดังกล่าว

- การติดต่อกับหมู่บ้านพื้นราบ ในปัจจุบันชาวบ้านพญาทอง มีการติดต่อกับชุมชนพื้นราบอยู่เสมอ ทั้งการออกไปติดต่อค้าขายพืชผลทางการเกษตร การออกไปรับจ้างทำงานนอกหมู่บ้าน ไปเรียนหนังสือ รวมหมายถึงการออกไปแต่งงานกับคนนอกชุมชน หญิงสาวในหมู่บ้านแต่งงานกับชายหนุ่มคนพื้นราบ จากการสัมภาษณ์พ่อของเด็กสาวเหล่านั้น ได้คำตอบว่าผู้เป็นพ่อรู้สึกภูมิใจเป็นอย่างมาก ที่ลูกสาวได้แต่งงานกับคนพื้นราบ เพราะมีความเชื่อว่า คนพื้นราบจะนำพาครอบครัวของพวกเขาไปอยู่สะดวกสบายขึ้น และหญิงสาวเหล่านี้ก็จะสวมเสื้อผ้าแบบคนพื้นราบ ทำทรงผมตัดบ้าง ตกแต่งผมด้วยโบว์สีต่าง ๆ บ้าง คนรอบ ๆ ข้างก็เห็นเป็นเรื่องธรรมดาไม่รู้สึกแปลกประหลาดแต่อย่างใด ในสังคมของหมู่บ้านพญาทองแห่งนี้

นายจะมู กงดี กล่าวกับผู้วิจัยว่า “ในเวลานี้ลูก ๆ ของตนออกเรือนไปมีครอบครัวหลายคนแล้ว มีลูกเขย ลูกสะใภ้ ทั้งคนจีน คนเมือง คนไทย (ไทยภาคกลาง) ตอนนี้ก็อยากจะได้ลูกเขยเป็นฝรั่ง จะได้มีครบทุกกลุ่ม”

กลุ่มคนที่ไปทำงานนอกชุมชน ไปรับจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ชายจะแต่งกายแบบคนพื้นราบ เด็กชาย เด็กหญิงที่ต้องออกไปเรียนหนังสือก็แต่งกายชุดนักเรียน หญิงสาวที่ออกเรือนไปแต่งงานกับครอบครัวชาวมูเซอด้วยกันและเป็นชุมชนอื่นๆ เช่น ที่อำเภอฝาง ก็จะมีการเลียนแบบชุด การแต่งกายประจำเผ่าของชุมชนอื่นเข้ามา

การติดต่อกับสังคมภายนอกชุมชน หลังจากที่ได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งที่หมู่บ้านพญาทองนั้น นับว่ามีความสะดวกสบายขึ้นมากต่างจากในยุคอดีต ปัจจุบันหมู่บ้านพญาทองนี้จะอยู่ใกล้กับหมู่บ้านคนพื้นราบ ทั้งนี้เนื่องจากอยู่ในเขต ตำบลศรีถ้อย เหมือนกัน การคมนาคมไปมาของคนในชุมชนเป็นไปโดยง่าย นอกจากการเดินเท้าแล้วก็จะเดินทางโดยรถจักรยานยนต์ และยังมีรถยนต์โดยสารรับจ้างส่วนบุคคลวิ่งเข้า - ออก อีกวันละ 1 เที่ยว ซึ่งการเดินทางโดยรถยนต์ก็จะใช้เวลาประมาณ 50 นาทีเท่านั้น จากความสะดวกสบายดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลให้คนในหมู่บ้านติดต่อกับคนพื้นราบเสมอ และส่งผลให้เกิดการรับวัฒนธรรมการแต่งกายจากคนพื้นราบเข้ามา

นอกจากนี้แล้ว จากการศึกษา พบว่า กลุ่มเด็กนักเรียนที่เข้าไปศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนบ้านศรีถ้อย ก็มักจะอาศัยอยู่กับครอบครัวของคนเมืองที่ช่วยรับอุปการะ ซึ่งการพักอาศัยอยู่ด้วยนี้อาจจะมีข้อแลกเปลี่ยน คือ เด็กนักเรียนต้องช่วยทำงานบ้าน ในเวลาที่เลิกเรียนในตอนเย็นแล้ว การที่อยู่อาศัยร่วมกับครอบครัวคนพื้นราบ ก็จะมีการรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายของคนพื้นราบเข้ามา และการเรียนหนังสือในโรงเรียนของคนพื้นราบ เด็กนักเรียนก็จะรับเอาวัฒนธรรมทางความคิดจากคนพื้นราบเข้ามา เพราะเนื่องจากว่าโรงเรียนได้ถ่ายทอดความคิด และวัฒนธรรมส่วนกลางไว้ ดังนั้น เด็กนักเรียนกลุ่มนี้ก็จะไม่แต่งกายตามแบบชุดประจำเผ่าของตนเอง เพราะอาจจะทำให้รู้สึกว่าการแปลกแยกจากคนพื้นราบ

- สภาพของอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป การอพยพย้ายถิ่นฐานทำให้สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงไป หมู่บ้านพญาทองในปัจจุบัน เมื่อถึงช่วงฤดูหนาว คือ ราวเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ อากาศจะไม่หนาวมากนัก ดังนั้นชาวบ้านจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใส่เสื้อผ้าที่หนาวมาก ๆ เหมือนในอดีต และในช่วงฤดูร้อน เดือน มีนาคม - มิถุนายน อากาศจะร้อนจัด คนในหมู่บ้านจึงเลือกสวมใส่เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายแบบคนพื้นราบ เนื่องจากว่าใส่สบายกว่าชุดประจำเผ่าของเดิม จากการพูดคุยกับชาวบ้าน ก็จะได้ยินคนทั่วไปกล่าวว่า “ชุดประจำเผ่าใส่แล้วร้อน”

1. เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือน

ในปัจจุบันการสร้างบ้านเรือนของชาวพญาทอง ก็รับเอาวัฒนธรรมของคนพื้นราบเข้ามา แต่การเปลี่ยนแปลงโดยนำเอาวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนแบบคนพื้นราบยังมีไม่มากนัก เพราะว่าในหมู่บ้านยังคงนิยมบ้านเรือนแบบดั้งเดิมอยู่ ถึงแม้จะเปลี่ยนบ้างก็เพียงเล็กน้อย

เท่านั้น จะเห็นได้ว่าการสร้างบ้านเรือนเลียนแบบคนพื้นราบเพียง 4 หลังคาเรือนเท่านั้น แต่ก็ นับว่าเป็นการเริ่มต้นการรับวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนจากพื้นราบเข้ามาอย่างเต็มรูป เงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือน ในหมู่บ้านพญาทอง ได้แก่

- ค่านิยมของคนในสังคม การศึกษาพบว่า ทักษะคติของสังคมมองว่า ครอบครัวไหนร่ำรวย มีเงิน จะต้องสร้างบ้านไม้ จะต้องซื้อถึงอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เข้ามาในชีวิต ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเอง ทักษะคิตดังกล่าวนี้มีส่วนเอื้อและอำนวยให้คนในชุมชนพยายามแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเสมอ และในอนาคตแนวโน้มในการรับเอาวัฒนธรรมของคนพื้นราบเข้ามาจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น

จากการสังเกต และสอบถามความเป็นมาของการรับเอาวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนแบบคนพื้นราบนั้น ได้ทราบว่า บ้าน 4 หลัง ที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบดังกล่าว เป็นบ้านของผู้มีฐานะทางการเงินในหมู่บ้านที่ดี และจะเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนที่มีบทบาทและอิทธิพลภายในหมู่บ้าน นายจะใจ อายุ 53 ปี บอกว่า “เห็นเขาสร้างบ้านใหม่ก็อยากจะได้บ้านเหมือนกันแต่ว่าตอนนี้ยังไม่มีเงิน คนที่มีเงินเขาก็สร้างได้”

คนในชุมชนหลายคนก็เคยถามผู้วิจัยว่า บ้านผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยอะไร เป็นบ้านปูนหรือบ้านไม้ เมื่อผู้วิจัยบอกว่า เป็นบ้านที่สร้างด้วยปูน ชาวบ้านก็จะพูดกันว่า ผู้วิจัยจะต้องเป็นคนที่มีฐานะอย่างแน่นอน

จากการสนทนากับชาวบ้านในชุมชน ทำให้ทราบความรู้สึกนึกคิดและค่านิยมต่าง ๆ ของชาวบ้าน การที่คนในชุมชนมีค่านิยมที่เห็นว่ารูปแบบของบ้านเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดให้เห็นถึงฐานะทางสังคมของผู้เป็นเจ้าของทำให้ ค่านิยมเหล่านี้ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะทำให้เกิดรูปแบบเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือน โดยรับรูปแบบการสร้างบ้านเรือนจากคนพื้นราบเข้ามา

- การติดต่อกับหมู่บ้านคนพื้นราบ เป็นเงื่อนไขที่ทำให้มีการรับวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนจากคนพื้นราบเข้ามา การเดินทางไปทำธุระทั้งด้านการค้าขายพืชผลการเกษตร ทำให้คนในชุมชนได้มีโอกาสได้เห็นรูปแบบการสร้างบ้านด้วยไม้ และนำมาสร้างบ้านของตนเอง

นายจะแฮ ตาหลอย อายุ 19 ปี กล่าวว่า “ปัจจุบันพักอยู่กับครอบครัวของฝ่ายหญิงในอนาคตถ้ามีเงินก็อยากจะแยกครอบครัวออกไปสร้างบ้านใหม่ มักจะออกไปนอกหมู่บ้านบ่อย ๆ มีเพื่อนเป็นคนพื้นราบ อยากจะสร้างบ้านแบบคนพื้นราบ เป็นบ้านไม้”

จากการที่ได้ติดต่อกับหมู่บ้านคนพื้นราบอยู่เป็นประจำ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเลียนแบบวัฒนธรรมแบบคนพื้นราบเข้ามาก็ตาม แต่การรับเข้ามาก็ยังมีไม่มากนัก ดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้วทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดมากมาย โดยเฉพาะปัจจัยที่สำคัญที่เป็นตัวสนับสนุน อันได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจของเจ้าของบ้านนั่นเอง เพราะการสร้างบ้านไม้จะต้องจ้างช่างก่อสร้างคนพื้นราบเข้ามา และใช้เงินจำนวนมากในการก่อสร้าง

2. เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภค

ในวัฒนธรรมของการบริโภคมีการรับแบบใหม่บ้าง แต่โดยทั่วไปแล้วก็ยังคงบริโภคแบบดั้งเดิมอยู่ ข้าวยังคงเป็นอาหารหลักที่ชาวบ้านนิยมรับประทานซึ่งจะรับประทานข้าวเจ้า การนำอาหารที่ทำได้จากในท้องถิ่นมาบริโภคกันอยู่ เป็นอาหารตามฤดูกาล โดยนำมาประกอบขึ้นอย่างง่าย ๆ มีทั้งพืชและสัตว์ ดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว และในปัจจุบันก็จะมีมีการซื้ออาหารจาก พ่อค้า แม่ค้า ร้านขายของชำ ตลาดนอกหมู่บ้าน มาบริโภคกัน ส่วนกรรมวิธีในการผลิตยังคงเป็นแบบง่าย ๆ เหมือนเดิม อาจมีการเพิ่มเครื่องปรุงรสเข้าไปอีก เช่น ผงชูรส กะปิ น้ำปลา หรืออาจจะเลือกรับเอาอาหารสำเร็จรูปเข้ามารับประทาน ซึ่งเหตุผลในการรับวัฒนธรรมการบริโภค แบบใหม่เข้ามาก็มีเงื่อนไขมาจาก

- จำนวนประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่พื้นที่ทำกินมีจำกัด ทำให้อาหารที่ผลิตได้ รวมถึงที่ทำได้จากธรรมชาติก็มีจำกัดไปด้วยจึงมีการซื้ออาหารสำเร็จรูปและอาหารที่พ่อค้าแม่ค้านำมาขายในหมู่บ้าน ข้าวไร่ ที่เคยปลูกสำหรับรับประทานกันในครอบครัว มีอย่างเพียงพอสำหรับตลอดทั้งปี บางครอบครัวก็เริ่มไม่เพียงพอ ต้องซื้อข้าวมาจากคนพื้นราบเข้ามารับประทาน สัตว์น้ำ ที่อาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำแม่มงมั้น เช่น ปู ปลา สัตว์ป่า เช่น หมูป่า นก ไก่ป่า ก็เริ่มหายาก เนื่องจากมีคนไปจับมาเป็นอาหารกันมากขึ้น

นางนาแล อายุ 32 ปี เล่าว่า “สมัยก่อนถ้าห้วยแม่มงมั้นมีปูมีปลามาก กินเท่าไรก็ไม่รู้จักหมด แต่เดี๋ยวนี้คนไปจับกันเยอะ ปู ปลาจึงไม่ค่อยจะมีแล้ว”

นายจะโจ อายุ 55 ปี บอกว่า “การเข้าป่าล่าสัตว์สมัยนี้ส่วนใหญ่จะได้แต่สัตว์เล็ก ๆ เช่น นก ไก่ป่า สัตว์ใหญ่ ๆ เช่น ฟาน จะหายาก นาน ๆ ถึงจะยิงได้ ซึ่งเมื่อยิงได้ก็ต้องแบ่งกันหลายคน”

พ่อหลวงจะบ่บอกว่า “เดี๋ยวนี้อ้าไม่มีคนเข้ามาขายของ ก็ไม่รู้ว่าอะไรจะกินกันของกินสมัยนี้หายาก ไม่เหมือนเมื่อก่อน”

- การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีมาก เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภค พื้นที่ป่ารอบหมู่บ้าน ในอดีตเคยเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีพืช ผัก ชนิดต่าง ๆ ไร่รับประทานมาก คนในหมู่บ้านได้ทำการหักร้างถางพง ปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งได้แก่ ไร่ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจแทนโดยหวังว่า ไร่ที่ปลูกได้จะมีราคาดี ดังนั้นพื้นที่แหล่งอาหาร ตามธรรมชาติจึงมีจำนวนลดลง และเมื่อเกี่ยวข้องกับปัจจัยเกี่ยวกับการเพิ่มของจำนวนประชากรแล้ว จะมีความเชื่อมโยงกันเพราะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม พื้นที่ในการผลิตอาหารตามธรรมชาติจึงมีจำนวนลดลง แต่จำนวนคนมีมาก ก็ต้องมีการเลือกรับวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้ามาแก้ไขปัญหของตน

- มีการติดต่อกับคนพื้นราบ จากเงื่อนไขนี้ทำให้คนในหมู่บ้านได้เรียนรู้ว่ามีการกินมากมายหลายอย่างที่ในชุมชนไม่มี ขนบของชาวมูเซอดั้งเดิม ได้แก่ ข้าวปุก ซึ่งกรรมวิธีการทำก็เป็นแบบง่าย ๆ คือ แช่ว้าวเหนียวไว้ 1 คืน แล้วเอามาพักไว้ หลังจากนั้นก็เอาข้าวที่แช่ไว้มาตำในครก ใส่งาดำลงไปผสม แล้วก็ปั้นเป็นก้อนกลม ๆ สามารถที่จะกินได้เลย จะเอาไปปิ้งไฟก่อน หรือจะซอยเป็นชิ้นและนำไปทอดก็ได้ ปัจจุบันมีขนมถุง ขนมอบกรอบ เข้ามาขายในหมู่บ้าน เด็ก ๆ ก็ไปเลือกซื้อมากินกันมีหลายแบบหลายยี่ห้อ ผู้ใหญ่ก็รู้จักของหวานชนิดต่าง ๆ ถอดช่อง ถั่วตัด ถั่วทอด ถั่วบวชชี เป็นต้น

จากการเดินทางติดต่อกับคนพื้นราบเป็นประจำ ก็ทำให้มีการรับวัฒนธรรมการบริโภคของคนพื้นราบเข้ามา การรับมาอาจจะมีการปรับเปลี่ยนเล็กน้อยเท่านั้น